Тошкент оқшоми

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

№ 121 (9.011) * 1997 йил 22 октябрь, чоршанба * Сотувда эркин нархда

БОЙ ТАРИХИМИЗ ДУРДОНАСИ

Хиванинг 2500 йиллиги тантаналари

Хива — қадимий маданият ўчоқларидан биридир. Шаҳарда асрлар давомида барпо этилган меъморий ёдгорликлар, улардаги ранг ва шаклларнинг уйғун ва мутаносиблиги ҳам бу ерда яшаган аждодларимизнинг теран ақлу заковатидан гувоҳлик беради. Лекин замонлар юртимиз каби Хивани ҳам доимо сийлайвермади. Шаҳар неча минг йиллик тарихида кўплаб босқин ва вайронагарчиликларга дучор бўлди.

Мустақиллик шарофати билан ноёб ёдгорликларни асраб-авайлаш, қайта тиклаш ишларига жиддий эътибор берила бошлади. Айниқса, Хиванинг 2500 йиллиги нишонланиши, таъбир жоиз бўлса, шаҳарга иккинчи умр бағишлади. Юбилей муносабати билан кўплаб меъморий обидалар таъмирланди. Айниқса, уларга сизот сувлар хавф солишига барҳам берилди. Янги иншоотлар қурилди. Урганч аэропорти халқаро йўналишларда парвоз қиладиган улкан самолётларни ҳам қабул қилиш ва кузатиш имконига эга бўлди. Урганч ва Хива ўртасида троллейбус қатнови йўлга қўйилди.

...20 октябрь оқшоми. Очиқ осмон остидаги музей — Хиванинг қутлуғ байрамига келган меҳмонлар — вазирлик, идора ва ташкилотлар раҳбарлари, жамоатчилик вакиллари, дипломатик корпус ва халқаро ташкилотлар, хорижий мамлакатлар вакиллари байрамона безатилган арк майдонидан жой оладилар. Йиғилганлар нигоҳида шаҳар сеҳру синоатидан — ҳайрат, қалбида — ҳаяжон: гўё улар шу онларда олис мозий бағрида тургандек.

Майдонга давлатимиз раҳбари Ислом Каримов кириб келади. Байрам қатнашчилари Президентни қарсаклар билан кутиб оладилар.

Маросимда Президент Ислом Каримов табрик нутқи сўзлади. Йиғилганларни, бутун Ўзбекистон аҳлини қадимий шаҳар тўйи билан самимий табриклади.

ЮНЕСКО расмий вакили Барри Лейн Хива аҳлини, Ўзбекистон халқини қутлуғ байрам билан муборакбод этди.

Ўзбекистон Давлат мадҳияси янграйди.

Байрам мушакларининг ранг-баранг ёғдуси кўҳна ва навқирон Хива осмонини мунаввар этади.

...Саҳнага санъаткорлар чиқиб келадилар. Улар Хива шаҳрининг пайдо бўлиши ҳақидаги афсона билан театрлашган томошани бошлаб берадилар. Хоразм замини саховатли, у миришкор зироатчилар, Беруний, Ал-Хоразмий, Паҳлавон Маҳмуд, Огаҳий, Феруз каби алломаю шоирлар юрти. Саҳнада 1015 йил воқеалари тасвирланади. Маъмун академияси олимларининг муборак сиймолари намоён бўлади. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар вакиллари ўз қўшиқ ва рақслари билан байрам қатнашчиларини қутлаб, кўҳна Хивага эҳтиромларини изҳор этдилар. Мухтасар айтганда, шоир Омон Матчон, режиссёр Рустам Ҳамидов, бастакор Рустам Абдуллаев ижодий ҳамкорлигида тайёрланган саҳна томошаси Хиванинг узоқ тарихи, айниқса яратувчилик иштиёқи билан тўла бугуни, порлоқ истиқболи ҳақида ҳикоя қилади. Бадиий лавҳаларда Хоразм аҳлининг жўшқин ва жозибали санъати яна бир карра намоён бўлади. Томоша сўнггида ғайрат ва шижоат, назокат ва нафосат рамзи — «Лазги» рақси оммавий равишда ижро этилади.

Бухоро ва Хива шаҳарларининг 2500 йиллигига бағишланган тантаналар шоду хуррамлик билан кўтаринки руҳда ўтди. Байрам барча ватандошларимиз қалбида юртимизда қарор топган тинчлик, осойишталикдан шукроналик, қадимий шаҳарларимиз билан фахрланиш туйғуларини зоҳир этди. Зотан, йўлбошчимиз «Шу азиз Ватан барчамизники» дея таъкидлаганидек, Бухорою Хива ҳам барчамизникидир. Байрам тантаналарида Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар вакиллари иштирок этгани ҳам бу ҳақиқатни тасдиқлаб турибди.

Байрам тантаналарида республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, мазкур юбилейларни ўтказиш ташкилий қўмитаси раиси И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Ў. Раҳматов, В. Норов, Р. Баҳодиров, Президент девони ахборот маркази раҳбари С. Ҳакимов, Бош вазир ўринбосарлари А. Азизхўжаев, К. Раҳимов, М. Усмонов, Бухоро вилояти ҳокими С. Ҳусенов, Хоразм вилояти ҳокими И. Юсупов қатнашди.

Аҳмад ХЎЖА,
ЎзА махсус мухбири.

СУРАТДА: байрам тантаналаридан лавҳа.

Тадбиркорлик

СИФАТИ ХОРИЖНИКИДАН ҚОЛИШМАЙДИ

Шаҳримиздаги 1995 йилда ташкил этилган илк технологик бизнес-инкубаторлардан бири таркибига кирувчи «ТолСаж» кичик корхонасида турар жойлар ва маъмурий бинолар ички ва ташқи қисмларини безаш учун янги қурилиш материали — хоссалари жиҳатидан мармар ва гранитнинг ўрнини босадиган ксилолит плиталарини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Мутахассисларнинг хулосасига кўра янги қурилиш материалининг афзаллик томонлари шундан иборатки, унинг нархи нисбатан арзон, сифати жиҳатидан эса жаҳон стандартлари талабларига жавоб беради.

Шуниси эътиборга моликки, юртимизда хориж маҳсулотларининг ўрнини босадиган материал-анжомларни ишлаб чиқаришни ривожлантиришга алоҳида аҳамият қаратилаётган бир пайтда ксилолит плиталарини ишлаб чиқаришнинг ўзлаштирилиши қувонарли ҳолдир. Зеро, республикамизда катта ҳажмда қурилиш ишлари амалга оширилаётган ҳозирги кунда ўзимизнинг сифатли қурилиш материалимиз бўлиши нур устига аъло нур.

Саноат чиқиндиларидан фойдаланилган ҳолда ишлаб чиқарилаётган плиталар экологик жиҳатдан тоза бўлиши билан бир қаторда монтаж ишларида уларга ишлов бериш осон, мустаҳкам, иссиқликни яхши сақлайди, чиримайди ва бу хислатлари янги маҳсулотнинг рақобатбардошлигини ошириши шубҳасиз.

— Фаолият бошлаганимизга кўп вақт ўтмаган бўлсада, рақобатбардош қурилиш материалини ишлаб чиқараётганимиз сабабли бизга йирик буюртмачилар мурожаат қилмоқда, — дейди «ТолСаж» фирмасининг директори И. Илҳомжонов. — «Тошкент» аэропорти, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси шулар жумласидандир.

«ТолСаж»нинг режалари улкан. Келажакда ушбу кичик корхонада ксилолит аралашмали монолит поллар, мебель ва қурилиш материаллари деталларини ишлаб чиқариш ҳаракатлари кетмоқда.

Дамир НУРМАТОВ.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 310 минг тонналик пахта хирмони уйиб, давлат буюртмасини бажарган Андижон вилояти меҳнаткашларини қутлади.

● Хива шаҳрининг 2500 йиллиги тантаналарида иштирок этган Президент Ислом Каримов Урганчда қуриб битказилган, соатига 12 минг донагача идишга ичимлик қуядиган «Кока-Кола» ичимлиги» қўшма корхонасини бориб кўрди ҳамда фойдаланишга топширилган Урганч-Хива троллейбус йўналиши билан танишди.

● Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Наманган ва Фарғона вилоятларида 1997 йилги пахта ҳосилини йиғиштириб олиш ва давлатга топширишнинг қониқарсиз аҳволи ҳақида»ги фармойиши эълон қилинди. Унда, жумладан, пахта агротехник ҳолатлари ҳисоботларини онгли равишда бузиб кўрсатиш ҳолларига йўл қўйганликлари ва ўз хизмат вазифаларига совуққонлик билан қараганликлари оқибатида давлатга иқтисодий зарар етказилганлиги учун Наманган вилояти ҳокими Т. Жабборовга ва Фарғона вилояти ҳокими Н. Мўминовга, шунингдек ҳисоботлар кўзбўямачилик билан бўрттириб кўрсатилганлиги учун Қишлоқ ва сув хўжалиги вазири М. Жуманиёзовга хайфсан эълон қилинди. Наманган ва Фарғона вилоятлари ҳокимларининг қарорлари билан бир қатор туман ҳокимлари ҳамда қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармалари бошлиқлари ҳам жазоланди.

● Наманганда «Ўзэлектротем» ҳиссадорлик жамияти негизида газ ва сув ҳисоблагичлари ишлаб чиқарадиган Ўзбекистон-Россия қўшма корхонаси ташкил этилди.

● «Охангар» ҳиссадорлик жамиятида чигитни уяларга аниқ ташлайдиган тўрт қаторли сеялка намунаси тайёрланди.

● Андижонлик 3 минг нафар теримчи махсус поездда пахта ҳосилини йиғиштириб олишда кўмаклашиш учун Жиззахга келди. Бу вилоятда мавсум бошидан бери 14 минг нафар андижонлик теримчи пахта термоқда.

● Машҳур Массей Фергюсон компанияси Қарши тажриба-механика заводи негизида қишлоқ хўжалик техникаларини йиғиш, уларнинг қисмларини тайёрлаш бўйича қўшма корхона ташкил этиш ниятини билдирди.

● Нукусда 70 гектар майдонни эгаллайдиган янги бозор мажмуаси қурилишига киришилмоқда.

● Тошкент давлат юридик институтида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Қочоқлар масалалари бўйича олий комиссариатининг ваколатхонаси билан ҳамкорликда «Халқаро қочоқлар ҳуқуқлари» мавзуида икки кунлик семинар бўлиб ўтди.

● Кеча Вазирлар Маҳкамасида кичик ва хусусий тадбиркорликни рағбатлантириш бўйича республика мувофиқлаштирувчи кенгаш аъзоларининг оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашуви бўлиб ўтди. Унда Бош вазир ўринбосари, Давлат мулк қўмитасининг раиси В. Чжен, жумладан, кичик ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлашда оммавий ахборот воситаларининг роли масалаларига тўхталди.

ЖАҲОНДА

● Эртага Кишиневда МДҲ давлат раҳбарларининг навбатдаги олий даражадаги учрашуви бўлиб ўтади. Унинг кун тартибига киритилган ўндан ортиқ масалалар асосан Ҳамдўстлик мамлакатлари интеграциясини чуқурлаштиришга қаратилган. Жумладан, олий даражадаги учрашувда МДҲ қишлоқ хўжалик бозорини ташкил этиш масаласи муҳокама этилиши мўлжалланмоқда.

● Бугун Москвада Россия, Белоруссия, Қозоғистон, Қирғизистон президентлари иштирокида бу «тўртлик»нинг давлатлараро кенгаши бўлиб ўтади. Унда, жумладан, ҳозир ушбу кенгашга раислик қилаётган Белоруссия Президенти Александр Лукашенко ўрнига Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев кенгаш раиси этиб сайланиши кутилмоқда.

● Якшанба куни Черногорияда бўлиб ўтган президент сайловларининг иккинчи босқичида ушбу республиканинг Бош вазири, 36 ёшли Мило Жуканович ғалаба қозонгани эълон қилинди.

● Грузия Президенти Эдуард Шеварднадзе мамлакатда иқтисодий ислоҳотларнинг иккинчи босқичи бошланганлигини эълон қилди. Ушбу босқичдан аҳоли ижтимоий ҳимоясини мустаҳкамлаш ва халқ фаровонлигини ошириш мақсади кўзланмоқда.

● Озарбайжонга Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг ҳарбий мутахассислари келди. Улар ушбу қитъа ҳамжамияти воситачилигида Тоғли Қорабоғ бўйича тинчлик аҳдлашуви имзолангандан сўнг бу ердаги бир-бирига қарши турган кучларни ажратиш билан машғул бўладилар.

● Германия канцлери Гельмут Коль хусусий ташриф билан Буюк Британияда бўлди. У Буюк Британия Бош вазири Энтони Блэр билан, жумладан, Европа Иттифоқининг ягона валютаси — «евро»нинг муомалага киритилиши масаласини муҳокама этди.

● АҚШда Ер атрофидаги орбитага чиқарилган кемаларни йўқ қиладиган лазер қуроли муваффақиятли синаб кўрилди.

● Афғонистон шимолида толибонлар ва уларга қарши коалиция қўшинлари Қундуз шаҳри учун шиддатли жанглар олиб бормоқдалар.

● Ўшда Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги Бўрибой Аҳмедовга Қирғизистоннинг «Мисир» халқаро мукофоти топширилди. У бу мукофотга «Амир Темур» тарихий романи ҳамда Амир Темур номидаги халқаро жамғармадаги самарали фаолияти учун сазовор бўлди.

● АҚШ Марказий разведка бошқармаси 50 йил мобайнида биринчи марта ўзининг разведка учун сарф-харажатларини эълон қилди. 1997 молиявий йилда бу сарф-харажатлар 26.6 миллиард долларни ташкил этар экан.

«Оқшом» кутубхоначаси

«ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТ»

Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқий демократик давлат, фуқаролик жамияти қуриш йўлидан собитқадамлик билан бормоқда. Ана шу улуғ мақсадга эришишда халқимизнинг ҳуқуқий билимларини ошириш, уларда юксак ҳуқуқий маданиятни шакллантириш жуда катта аҳамиятга эгадир. Президентимиз Ислом Каримов шу йил 20 май куни мамлакат ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари, ҳуқуқшунос олимлар, оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашувда буни алоҳида таъкидлаган эди.

Давлат ва жамиятда қонун устиворлиги, инсоннинг ҳуқуқ ва эркинликлари, фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтириш «Тошкент оқшоми» газетасининг етакчи мавзуларидан ҳисобланади. Газета саҳифаларида ҳуқуқшунос олимлар, мутахассислар, журналистларнинг ана шу долзарб масалаларга оид мақолалари мунтазам эълон қилиниб борилади.

Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий маркази «Тошкент оқшоми» газетаси таҳририяти билан ҳамкорликда ушбу мақолаларнинг энг муҳимларини жамлаб «Инсон ҳуқуқлари ва ҳуқуқий маданият» тўпламини нашр этди. Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ томонидан чиқарилаётган «Демократиялаштириш ва инсон ҳуқуқлари» туркумининг иккинчи рисоласи ҳисобланган мазкур тўплам «Тошкент оқшоми» газетаси кутубхоначаси» тарзида нашр этилди.

Тўплам уч — «Конституция ва инсон ҳуқуқлари», «1997 — Инсон манфаатлари йили», «Ҳуқуқий тарбия ва ҳуқуқий маданият» бобларидан иборат.

Илова тарзида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳуқуқий тарбияни яхшилаш, аҳолининг ҳуқуқий маданияти даражасини юксалтириш, ҳуқуқшунос кадрларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, жамоатчилик фикрини ўрганиш ишини яхшилаш ҳақида» ҳамда «Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий марказини тузиш тўғрисида»ги фармонлари берилган.

Тўрт босма табоқли бу тўплам «Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси» нашриёт уйи томонидан чоп этилди. У кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган. Мазкур тўпламдан «Инсон ҳуқуқлари» ўқув фанини ўқитишда фойдаланиш мумкин.

Шуни ҳам таъкидлаш жоизки, Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ қисқа вақт ичида «Демократиялаштириш ва инсон ҳуқуқлари» туркумида ўндан ортиқ китоб ва рисола нашр этди. А. Саидовнинг «Бурҳониддин Марғиноний — буюк ҳуқуқшунос», Б. Тожихоновнинг «Конституция ва инсон ҳуқуқлари», Д. Миразов, А. Бадалбоевларнинг «Ўз ҳуқуқларингизни биласизми?» ҳамда «Инсон ҳуқуқлари: савол ва жавоблар», «Қонун ва тил», бошқа рисолалар шулар жумласидандир.

ПОЙТАХТНИНГ БИР КУНИ

ЯНГИЛИКЛАР
ВОҚЕАЛАР
ХАБАРЛАР

Футбол

ҲАРБИЙЧА ШАХДАМЛИК

КЕЧА

мамлакатимизнинг саккизта шаҳрида олий лига жамоалари ўртасидаги 30-тур ўйинлари бўлиб ўтди. Марказий учрашувда пойтахтнинг икки жамоаси — МҲСК ва «Трактор» футболчилари майдонга тушдилар.

Арслон Толипов (МҲСК, 5-дақиқада) ва Дилшод Ўрмонов («Трактор», 42-дақиқа)ларнинг киритган голларидан сўнг биринчи тайм дуранг билан якунланди. Иккинчи бўлимда эса армиячилар ташаббусни яна ўз қўлларига олдилар. Нўъмон Ҳасанов киритган иккита гол ва Ойбек Усмонхўжаев оширган ҳисобдан сўнг 4:1 нисбатда майдон эгаларининг кучли устунлиги таъминланди. Фақатгина 89-дақиқада «трактор»чи Дилшод Ўрмонов орадаги ҳисобни қисқартиришга муваффақ бўлди. Ҳисоб — 4:2.

Шундай қилиб, Марказий Армия спорт клуби футболчилари жами ўтказилган 29 та ўйинда 78 очко жамғариб, пешқадамликни давом эттирмоқдалар. Кейинги поғоналарда эса «Нефтчи» (74 очко), «Дўстлик» (59 очко) ва «Навбаҳор» (56 очко) бормоқда.

БУГУН

ушбу турнинг сўнгги ўйини — «Чилонзор» — «Навбаҳор» учрашуви бўлиб ўтади.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ.

Обуна — 98 Обуна — 98 Обуна — 98 Обуна — 98 Обуна — 98

«ОҚШОМ» — СИЗНИНГ ГАЗЕТАНГИЗ

Қадрли муштарийлар!

Шу кунларда шаҳримиздаги барча алоқа бўлимларида «Тошкент оқшоми» газетасига 1998 йил учун обуна қабул қилинмоқда.

Маълумки, «Оқшом» газетаси чакана савдога жуда ҳам чекланган миқдорда чиқади. Шунинг учун унга обуна бўлсангиз газета саҳифаларидан энг сўнгги янгиликларни, энг қизиқарли воқеаларни, зарур ахборотларни топасиз.

Газета саҳифаларида ҳафталик теледастурлар ҳам мунтазам ёритиб борилади, эълон ва билдирувларга кенг ўрин ажратилади.

«Оқшом»да ёритиладиган материаллар ўзининг ранг-баранглиги билан етти ёшдан етмиш ёшгача бўлган муштарийга манзур бўлади. У чиндан ҳам ҳар бир оиланинг ўзига хос дилкаш суҳбатдошидир.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқчимизки, «Тошкент оқшоми» газетаси республикамизда чоп этилаётган ҳафтада уч марта чиқадиган нашрлар орасида нархи энг арзон газетадир. Бу ҳам муштарийларимиз манфаатига хизмат қилади деб ўйлаймиз.

Газетага обуна нархи уни уй манзилига ва абонент қутисига етказилишига қараб қуйидагича белгиланган:

	Абонент қутисига	Уй манзилига
● 1 ойга	104 сўм	156 сўм
● 3 ойга	312 сўм	468 сўм
● 6 ойга	624 сўм	936 сўм
● 1 йилга	1248 сўм	1872 сўм

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ»ГА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ БАРЧА ҲУДУДИДА ЧЕКЛАНМАГАН МИҚДОРДА ОБУНА ҚАБУЛ ҚИЛИНМОҚДА.

Нашр индекси — 209.

Ф.МТ-1

"Ўзбекистон почтаси" Давлат - Акциядорлик компанияси

АБОНЕНТЛИК газета ______ (нашр кўрсаткичи)

Тошкент оқшоми | Обуна сони ______

1998 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга ______ (Почта индекси) ______ (Манзилгоҳ)

Кимга ______ (фамилияси, исми ва отасининг исми)

п. в. | Жойи

НАШРНИ ЕТКАЗИШ ВАРАҚАСИ

______ (нашр кўрсаткичи)

Тошкент оқшоми

Обунани янги манзилга юбориш	Баҳоси	сўм	Обуна сони
	Баҳоси	сўм	

1998 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга ______ (Почта индекси) ______ (Манзилгоҳ)

Кимга ______ (фамилияси, исми ва отасининг исми)

ЯНГИЛИКЛАР ✓ ВОҚЕАЛАР ✓ ХАБАРЛАР ✓ ЯНГИЛИКЛАР

«Давлат тили ҳақида»ги Қонуннинг 8 йиллигига

Ҳар қандай халқ ва элат ўзлигини англаш мақсадида аввали ўз она тилига бўлган ҳурматни бажо келтиради. Аввал чор Россиясининг мустамлакачилик, кейинчалик мустабид тузумнинг сиёсати туфайли она тилимиз қарийб 150 йилдан ортиқ йил мобайнидан расмий тил сифатида тан олинмай қолди.

Жамиятимизда улкан ижтимоий, сиёсий ва маданий ўзгаришлар асосан ўзбек тилига давлат мақоми берилиши билан бошланди, десак муболаға бўлмас. «Она тилим — жон тилим» дейди халқимиз. «Давлат тили ҳақида»ги Қонун юртдошларимиз учун бир қанот бўлиб хизмат қилиб келмоқда. Ушбу қонун тарихий ва маданий меросимизни янада чуқурроқ англашга, миллий қадриятларимизни тиклашга янада кенг имкониятлар яратади.

Ватанимиз мустақиллиги туфайли Давлат тилиға бўлган эътибор янада кучайди. Ўзбек тили расмий тил сифатида кенг қўлланила бошланди. Давлатлараро ўзаро битимлар, шартномалар ўз тилимизда битиладиган бўлди. Бу эса ўз навбатида Давлат тили нуфузини янада ошириб бормоқда.

Иймонимизнинг бир парчаси бўлган она тилимизга Давлат тили мақоми берилганига бугун саккиз йил тўлди. Шу давр мобайнида халқимиз қанчалик маънавий юксакликка кўтарилган бўлса, сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳамда маданий соҳаларда қандай ютуқларга эришган бўлса, бу тараққиётларнинг бош омилларидан бири — кишиларга кўтаринки руҳ бағишлаган ўзбек тили, яъни Давлат тили эканлигини эътироф этмоғимиз керак.

МАЪНАВИЯТ БЕЛГИСИ

«Она тилининг буюк аҳамияти шундаки, у маънавият белгиси сифатида кишиларни яқин қилиб жипслаштиради...» деб ёзган эдилар Президентимиз Ислом Каримов ўзларининг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлоли ва тараққиёт йўли» китобларида. Муҳтарам йўлбошчимиз мунтазам «Давлат тили ҳақида»ги Қонунга алоҳида эътибор бериб, унинг ижтимоий ҳаётимизнинг барча соҳаларида кенг қўлланилишининг аҳамиятига алоҳида урғу бериб келмоқдалар.

Тил — маънавий камолот белгиси ҳамдир. Шу билан бир қаторда она тили ёшларда Ватанга муҳаббат, ватанпарварлик, миллий ғурур туйғуларини тарбиялашда асосий омил ҳисобланади.

Тошкент шаҳар ҳокимлиги, туман ҳокимликлари корхона ва ташкилотларда Давлат тилига талаб даражасида ёндошиш, қонун асосида иш юритиш, қонунга тегишли Давлат дастурларини кенг ёйиш борасида муайян ишларни амалга ошириб келмоқда. Бу ишларни мувофиқлаштирган ҳолда олиб бориш мақсадида шаҳар ҳокимлиги қошида «Давлат тили ҳақида»ги Қонунни амалга тадбиқ этиш доимий комиссияси фаолият кўрсатиб келмоқда. Ушбу комиссия меъёрий ҳужжатларга таянган ҳолда тегишли тадбирлар ишлаб чиқади, қуйи ташкилотлар учун кўрсатмалар тайёрлайди, маслаҳатлар беради, туман ҳокимликлари қошидаги ишчи гуруҳлари фаолиятини назорат қилиб боради. Барча туман ҳокимликлари, бош бошқармалар, корхона ва ташкилотларда мазкур тадбирларни амалга ошириш комиссиялари фаолият кўрсатиб келмоқда. Айниқса, шаҳар халқ таълими бош бошқармаси тизимида олиб борилаётган ишлар эътиборга лойиқдир.

Ўзбек тилининг мавқеини, салоҳиятини ошириш борасида халқ таълими тизимида сўнгги йилларда «Ўзбек тили доимий анжумани»ни ўтказиш анъанага айланиб қолганлиги, бу йил ушбу анжуман тўртинчи марта ўтказилганлигини алоҳида қайд қилиб ўтмоқ лозим. Ушбу анжуман иштирокчилари мактабларда ва бошқа ўқув муассасаларида ўзбек тили ўқитилишини янада такомиллаштириш, унинг обрўйини оммалаштириш ҳамда таъсирчанлигини оширишга қаратилган ўз тавсияларини кенг жамоатчиликка тақдим этмоқдалар. Кези келганда шуни ҳам алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, шаҳар халқ таълими бош бошқармаси русийзабон мактаб ўқувчиларининг ўзбек тилини ўрганишига алоҳида эътибор бериб келмоқда. Бу борада мунтазам кўриклар, викториналар, олимпиадалар ўтказилиши одат тусига кирган. Жумладан, ўтган ўқув йилида шаҳар миқёсида ўтказилган «Йил ўқитувчиси» кўрик-танловида Шайхонтоҳур туманидаги 276-мактаб ўқитувчиси С. Алексеева фахрли ўринни эгаллади.

Шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти ҳам шу кунгача 5000 дан ортиқ ўқитувчи ва тарбиячиларни «Давлат тили ҳақида»ги қонун талабларидан келиб чиққан ҳолда курс тайёргарлигидан ўтказди.

Қонунда эътироф этилганидек, «Тил миллатнинг улкан бойлиги ва бебаҳо мулкидир». Ватан фарзанди деган ҳар қандай инсон ўз она тилини тавоф этиши, миллий байроқ ва рамзларимиздан ғурурланиши лозим.

Тошкент ҳаёти айниқса, серқиррадир. Сўнгги йилларда пойтахт ташқи безагига алоҳида эътибор берилмоқда. Ташқи рекламалар матнлари лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосида битилмоқда. Миллий маънавиятимиз ва қадриятларимиздан келиб чиққан ҳолда 1997 йилнинг иккинчи ярмидан тамаки маҳсулотлари рекламаларини қабул қилиш тўхтатилди. Бу йил шаҳар кўчаларига миллий ғуруримиз, қадриятларимиз, удумларимиз ва неъматларимизни улуғловчи, кишиларга кўтаринки кайфият бағишловчи ҳикматли сўзлар янги алифбода ёзилиб, ўрнатиб қўйилди. Айни пайтда шаҳар Ташқи реклама ва ахборот ҳайъати «Тасвирий ойина» билан ҳамкорликда шаҳримизнинг марказий кўчаларидан бири бўлган Навоий кўчасини безаш масаласини кўриб чиқмоқда. Бунда асосан буюртмаларнинг миллий безатилишига, реклама ва ахборот матнларининг Давлат тилида бўлишига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Бундан ташқари шаҳарни ноқонуний осиб қўйилган нодавлат тилидаги ташқи реклама воситаларидан тозалаш борасида ҳам жиддий ишлар амалга оширилиб келинмоқда. Жумладан, яқин бир ой ичида савияси паст ташқи реклама воситаларини рухсатсиз ўрнатгани учун 312 та корхона ва ташкилотлар огоҳлантирилди, уларга тегишли 40 дан ортиқ ташқи реклама воситалари олиб ташланди.

Мирзо Улуғбек, Шайхонтоҳур, Юнусобод, Акмал Икромов, Чилонзор, Ҳамза туманлари ҳокимликлари қошида ишчи гуруҳи комиссиялари Давлат тилини амалга тадбиқ этиш тадбирларига қатъий таянган ҳолда сезиларли ишларни амалга оширмоқдалар. Ушбу туманларда идоралараро ёзишмалар Давлат тилида бўлишлигига катта эътибор берилмоқда.

Жой номларини тартибга солиш иши билан шуғулланадиган шаҳар топономия комиссиясининг иши Давлат тили билан узвий боғлиқ. Ўтган йилнинг сентябрь ойидан бошлаб жой номлари янги алифбога кўчирила бошланди. Кенг кўламли бу иш босқичма-босқич амалга оширилиб боради. Ўрни келганда шуни ҳам таъкидлаб ўтиш жоизки Бектемир тумани ҳокимлиги ҳудудидаги қарийб барча кўча номларини Давлат тилига, янги алифбога ўгириб қўйди.

Шу йилнинг февраль ойидан бошлаб Тошкент шаҳридаги барча корхона ва ташкилотлар ички имкониятлардан келиб чиққан ҳолда барча турдаги иш қоғозларини янги алифбога ўтказиш, корхоналарни рўйхатга ва савдо тармоқларини ҳисобга олиш бошқармаси эса фирмали номларни фақат Давлат тилига асосланган янги алифбода ёзиш тартибига ўтди.

Шу билан бир қаторда қатор корхона ва ташкилотларда Давлат тили ва янги алифбони ўқитиш курслари фаолият кўрсатиб келмоқда. Чунончи, «Тошшаҳарйўловчитранс» Давлат уюшмаси, ҳудудий-коммунал фойдаланиш бошқармаси, «Тошкентуйжойинвестқурилиш» Давлат корпорацияси, шаҳар Давлат солиқ бош бошқармаси, ижтимоий таъминот бошқармаси, моддий-техника таъминот бошқармаси, «Тошшаҳарнур» корхонаси, «Тошкент почтаси» ишлаб-чиқариш корхонаси, ободонлаштириш бош бошқармаси, «Сувсоз» трести ҳамда бошқа ташкилотларда ходимларни корхона ҳисобидан янги алифбога асосланган Давлат тилига ўқитиш ишлари яхши йўлга қўйилган.

Давлат тили асосида маъмурий-ҳудудий бирликлар номларини тартибга солиш борасида кенг қамровли ишлар олиб борилмоқда. Қонун қабул қилингандан буён пойтахтимиздаги жойга мос бўлмаган 700 га яқин кўча-қўйлар номлари миллий анъаналар нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда ўзгартирилди. Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 31 майдаги «Жой номларини тартибга солиш тўғрисида»ги қарорига асосан эса Тошкент шаҳридаги миллий маънавиятимиз, истиқлол мафкурасига зид жой номлари қайта кўриб чиқилиб, жойнинг тарихий атамалари билан қайта номланди. Бу ўринда Акмал Икромов туманидаги Зулфизар, Туятортар; Миробод туманидаги Водил, Сурхон, Янгизамон, Авлиёота, Қўшкўприк; Мирзо Улуғбек туманидаги Кўҳисим, Қайнарсой, Сайрам, Обиравон, Тама; Собир Раҳимов туманидаги Минор, Файзиобод, Қичқириқ; Шайхонтоҳур туманидаги Девонбеги, Кўкча, Қошиқчи, Пуштибоғ сингари ўнлаб тарихий номлари тикланганлигини эътироф этиш мақсадга мувофиқдир. Бу каби ўзгаришлар шаҳарнинг барча туманларида амалга оширилди ва оширилмоқда.

Шу кунларда шаҳар Давлат тили ва Топономия комиссияси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан жойга мос бўлмаган номларни тартибга солиш масаласини кўриб чиқмоқда. Шунингдек, шаҳардаги 40 дан ортиқ таянч мактабларининг номлари миллий мафкурамизга зид бўлганлиги учун олиб ташланди.

Кези келганда шуни ҳам алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, Давлат тилига бўлган эътибор барча жойда рисоладагидек эмас. Баъзи идоралар ҳамон идоралараро ёзишмаларни нодавлат тилида олиб бормоқда. Шаҳар ташқи безагига оид баъзи ёзувлар, пешлавҳалар, рекламалар ҳануз нодавлат тилида тайёрланаяпти. Бунга чек қўйиш вақти аллақачон етмадимикин?

Маълумки, Тошкент метрополитени жаҳондаги энг гўзал ер ости қасрларидан бири ҳисобланади. Унинг бетакрор бекатларини ҳеч иккиланмай ер ости музейи дейишимиз мумкин. Тошкент метросининг пойтахт аҳолиси ва меҳмонларига кўрсатаётган хизматларини ҳар қанча мақтасак ҳам оз. Ушбу тизимда Давлат тилига оид кўзга кўринарли тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, бекатга тушиш ва чиқиш жойларидаги осма кўрсатгичлар янги алифбодаги давлат тилига ўгирилмоқда. Миллий мафкурамизга мос келмайдиган ёдгорликлар олиб ташланди. Лекин метрополитен рекламаларида Давлат тилига оид ўзгаришларни кўриш қийин. Метрополитен фойелари ҳамда ҳаракатдаги поезд вагонларига жойлаштирилган 10—15 тадан иборат реклама панночалари ҳануз рус тилида битилмоқда. Тошкент метрополитени раҳбарияти ҳамда унинг реклама бюроси бу борада тегишли тартиб ўрнатмоғи керак.

Шу билан бир қаторда шаҳар кўчаларида нотўғри ёзилган ўнлаб ёзувларни учратиш мумкин. Бундай хатоликлар дўкон ёки маскан кўркига кўрк қўшолмайди. Бу каби камчиликларнинг олдини олиш мақсадида шаҳар ва туман ҳокимликлари қошидаги Давлат тили комиссияларига малакали мутахассисларни жалб этиш, у ёки бу жойга қўйиладиган пешлавҳа, эълон ҳамда шиорлар матнини кўриб, тасдиқлаш юклатилган. Янги алифбодаги бундай хатоликлар, чалкашликлар шаҳар ҳуснига доғ бўлиши тайин.

Давлат тили миллий маънавиятимизнинг ажралмас бир қисмидир. Унга бўлган эътиборни ҳеч қачон сусайтирмаслигимиз керак.

Эргаш ИСМАТУЛЛАЕВ,
Тошкент шаҳар ҳокимлиги ҳузуридаги Давлат тили ва Топонимия комиссиясининг масъул котиби.

Таълим

СЕВИМЛИ ДАРСЛАР

Бугунги кунда шаҳримиз таълим масканларида ўзбек тилини ўқитиш бундан ўн йиллар аввалги ҳолатидан кескин фарқ қилади, десак муболаға бўлмайди. Бу фарқланиш она тилимизни ўқитишда ҳажман ва мазмунан ўзгариш ясалгани билан изоҳланади. Айниқса, истиқлол шарофати билан дарслар ўзбекчадан бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда давлат тилининг ўқитилиши яна бир ижобий иш бўлди.

Мирзо Улуғбек туманидаги 50-гимназияда ўқиш-ўқитиш ишлари рус тилида олиб борилади. Мазкур таълим маскани физика-математика, иқтисод ва тил соҳаларини чуқур ўргатишга ихтисослашган.

— Ўзбек тили машғулотлари ҳар бир синфда ҳафтасига икки маротаба ўтказилмоқда, — дейди гимназиянинг ўзбек тили ўқитувчиси Райҳон Восиева. — Бу дарсларда махсус қўлланмалар, кўргазмали қуроллардан кенг фойдаланамиз. Ўқувчиларнинг ўзида ҳам бу фанга бўлган қизиқиш юқори. Ўзбек тили грамматикасини улар тобора чуқурроқ ўзлаштиришмоқда. Айниқса синфдан ташқари машғулотлар жуда қизиқарли ўтади. Ўқувчиларнинг ўзлари турли газета ва журналлардан, китоблардан қизиқарли мавзудаги матнларни топиб келиб, дарсларда ўқиб, таҳлил қилиб беришади. Ўзбек тилини тарғиб қилувчи, талаффузни шакллантирувчи турли викториналар, саҳнавий машғулотлар, ҳар хил мавзудаги, хусусан «Шаҳрим — фахрим», «Тошкент метролари», «Буюк сиймолар», «Менинг дам олиш куним» мавзусидаги эркин дарслар ўқувчиларнинг билимини янада чуқурлаштирмоқда.

Тил ўрганишга ихтисослашган 9-синф ўқувчилари билан учрашганимизда ўзбек тили муаллими Нозик Миралиева болалар ичида Жанна Дранкир, Ксения Бутенко, Жора Тихомиров, Константин Храмов, Валентина Василина кабилар ўзбек тилини ўзлаштириш борасида аълочилардан саналишини билдирди.

— Ўзбек тили дарси менинг қизиқарли фанларимдан биридир, — дейди шу синф ўқувчиси Анна Малявина. — Тўғри, ҳозир айрим сўзларни талаффуз қилишда камчиликларим бор. Лекин киши ҳар қандай ишга сидқидилдан ёндошса, қийинчиликлар ўз-ўзидан чекинади. Мен ўзбек тилида шеърлар ўқиш, расмга қараб ҳикоя тузишни ёқтираман. Бундан ташқари телевизор орқали бериладиган ўзбекча кўрсатувларни томоша қилиб, улар мазмунини машғулотлар жараёнида ҳикоя қилиш ҳам менга кўп нарса беради.

Дарҳақиқат, гимназияда давлат тилини ўқитишга жиддий эътибор қаратилган. Бу ерда ўзбек тилини ўрганиш аввало она Ватанга ҳурмат, қолаверса мамлакат тараққиётининг омили экани сифатида ёш авлод онгига сингдирилмоқда.

Абдумалик АБДУРАҲМОНОВ.
СУРАТЛАРДА: гимназияда ўқувчиларга ўзбек тилини ўқитишдан лавҳалар.
Рашид Галиев олган суратлар.

Мулоҳаза

АНДОЗАЛАР КЎРКЛИ БЎЛСИН

Она шаҳрим бўлмиш муқаддас Тошкентда бўйлари ўзларига ярашган, гўзалликда бетакрор, ҳашаматли иморату-қасрлар, кенг ва равон текис йўллар, ҳаммабоп кўпригу осмонўпар миноралар, ҳавонинг мўътадиллигини кеча-кундуз таъминлаб, зиё таратаётган фавворалар, яна беҳисоб ажойиб бинолар бор.

Яна бир нарса бор шаҳримизда: бу рекламалар. Умидли дунёда рекламасиз яшаш мумкин эмас.

Ривожланган мамлакатларда ҳар қадамда реклама учрайди. Фақат улар ҳар доим янгиси билан жой алмашиб, ниҳоятда қисқа муддатда кўздан ғойиб бўлади.

Аммо, бир неча ойлаб, қайта-қайта керак-нокерак, сийқаси чиққан, нодавлат тилида ёзилган нарсалар кўз-кўз қилинаверса одамнинг энсасини қотираркан. Айниқса, сиз огоҳ бўлган нарсани мақтайверишса. Рекламага кенг йўл очилишига қарши эмасман. Фақат, чекишни, ичишни ва нима истеъмол қилишни инсоннинг ўзи белгиласин.

Метро хусусида мулоҳазаларим билан ўртоқлашаман. Мен кўп шаҳарларнинг ер ости уловида сайр қилганман.

Тошкент метросининг вагонларига киришингиз билан «Чекинг», «Ичинг», «Оғиз чайинг», «Ювинг», «Даволанинг», «Истеъмол қилинг» ва ҳоказоларни ёзиб «харид қилинг меники яхшиси» деганини кўрасиз. Бошқачароқ изоҳ берсам, туядек ҳарфлар билан рангли қоғозга расми туширилган хориж маҳсулотлари бўлмиш «Пал-мал», «Холливуд», «Эл-эм» сигареталари, «Альфа», «Сурп» ва «Гала» кир ювиш воситалари: «Нестле» қаҳваси билан «Рама» сарёғи, аслида врач бериши лозим бўлган доривору дармондорилар, «Колгейт ва «Блендомед» тиш ювиш пасталари ва бошқа кўплаб турмушда керак ва нокерак тасвирлар ҳар бир вагоннинг 13—14 жойида «савлат тўкиб» туриши, хориж тилида ифодаланиши йўловчиларга жуда хуш ёқмаса керак. Йўловчилар ўзига керакли бекатлар кўрсаткичи билан танишиш учун 2—3 та эшик оралаб чиқиши керак. Акс ҳолда улар кўзга ташланмайди, йўловчидан йироқда.

Метро вагони янада манзарали, қулай ва ёқимли бўлишлиги учун 4 та эшик деворига 4 та метродан фойдаланиш ва бекатлар йўналиши кўрсаткичи, НЕКСИЯ, ДАМАС, ТИКО каби миллий машиналаримиз расми туширилган манзаралар, 2—3 тагина пулли ҳар ойда янгиланиш шарти билан (Давлат тилида албатта) реклама тахтали тасвир ҳамда кераклича шаҳримизнинг гўзал биноларини акс этган расмлар ва бошқа кўримли фотолар билан бойитилса, йўловчилар ва меҳмонларга ҳузур бағишлайди.

Шунда йўловчилар тезюрар уловнинг юмшоқ ўриндиқларида ўтириб ҳордиқ чиқариб, кўзлари тушган гўзал манзараларга, ширин сўзларга маҳлиё бўлиб, Ўзбекистондек буюк юрт борлигидан минг чандон қувониб, манзилларига чарчоғи босилиб, хушкайфият билан кириб борган бўлардилар.

Тўхтасин ҒАНИЕВ,
меҳнат фахрийси.

АБОНЕМЕНТНИ ТЎҒРИ ТЎЛДИРГАНИНГИЗНИ ТЕКШИРИНГ!

Абонементда касса машинасининг муҳри босилган бўлиши шарт. Обуна ёки манзилгоҳни ўзгартиришни расмийлаштирганингизда касса машинаси бўлмаса, ушбу алоқа бўлимининг календарли штемпели босилиши керак.

Бу ҳолда обуначига, обунага ёки янги манзилгоҳга ўтказилганига пул тўланганлиги тўғрисида квитанция берилади.

Газета ва журналга обуна бўлганингизда ёки манзилгоҳ ўзгаришини расмийлаштирганингизда карточкаларни сиёҳ билан, аниқ ва сўзларни қисқартирмасдан жадвалдаги қоидаларга риоя қилиб тўлдиринг.

Изҳор

МУНАВВАРУ МУКАРРАМ

Олис қитъанинг нақ юрагида бир мамлакат бор экан. Одамлари ҳар тонг Ерга, Қуёшга, сўнгра улкан қояларга ўйиб битилган ёзувларга уч бора таъзим бажо этишаркан.

— Агар Еримиз бўлмаса биз яшолмасдик, агар Қуёш бўлмаса тонг отмасди, агар тилимиз бўлмаса инсон деб аталмасдик, — дейишар экан. Айтишларича бу одат ҳозир ҳам авлоддан-авлодга мерос бўлиб келаётган экан.

Тил мана шундай улуғ мавқега эга инсон ҳаётида. Тилини севган, уни улуғлаган, ўз ишлари билан дунёга танилган кишилар миллатнинг фахри, ғурури ҳисобланган. Ҳар тонг офтоб нурлари ила баробар эфирдан тараладиган Мадҳиямизни тинглаб, қалби ғурурга тўлмаган ўзбек йўқ. Бу ғурурни бизга она тилимиз берди!

Раҳматли шоирамиз Зулфия бир шеърида ёзганди: «Ўтмишдан сўзламаймиз, ким эдигу бўлдик ким». Чиндан ҳам бундан олти йил олдин юз фоиз ўзбеклар тўла йиғинларда рус тилида маърузалар ўқиларди, қарорлар қабул қилинарди. Бугун эса тамоман ўзгача ҳолнинг гувоҳимиз. Истиқлолимизнинг энг табаррук меваларидан бири бу — «Давлат тили ҳақида»ги Қонуннинг тезкорлик, юқори суръат, ҳатто шиддат билан ҳаётимизга жорий этилиши бўлди.

Бугуннинг яна бир улуғлигини таъкидлаймиз. Ўн йиллар аввал ҳатто касаба уюшмаларига моддий ёрдам сўраб ёзилган ариза русча бўлиши керак эди. Бир сафар шундай воқеага гувоҳ ҳам бўлганманки, ариза ўзбек тилида бўлгани учун моддий ёрдам кўрсатилмаганди. Ҳисоботга фақат рус тилидаги аризалар қабул қилинаркан. Шукрки бундай ҳолатларга барҳам берилди.

Бугун шаҳримизнинг исталган кўчасига киринг. Кўчабошидаги ёзувда ўтмишдошларимизнинг ким бўлганлиги ҳақидаги маълумотларни билиб оласиз. Таваллo, Боту, Олтой, Элбек, Чўлпон, Абдулла Қодирий, Фитрат каби улуғ фидойиларимизнинг, яна қанча-қанча ажойиб инсонларнинг муборак номлари кўчаларимизни, хиёбонларимизни безаб турибди.

«Ўзбек тилининг имкониятлари қанчалар кенглигини биламан, шунинг учун ҳам бу тилни севаман» деган экан Ўзбекистон халқ ёзувчиси Раҳмат Файзийга таниқли тожик адиби Жалол Икромий.

«Тил билган — дил билади» дейди халқимиз. Ўзбек тилига бўлган ҳурмат кун сайин ошиб бораяпти. Рус тили билан бир қаторда мактабларда (аввалги пайтлардагидек хўжакўрсинга эмас, астойдил) ўзбек тили ҳам ўқитилмоқда. Болалар қунт билан ўрганишмоқда. Айни пайтда ўзбек тили билан бир қаторда бошқа тиллар ҳам ўз иззатини топаяпти.

Ҳар бир тилнинг жаҳон маданияти тараққиётида ўз ўрни бор. Ўзбек тилида яратилган ҳисобсиз ажойиб ғазалларни, номаларни, тарихий асарларни бир лаҳзагина йўқ деб ўйланг! Оламнинг маънавият қуёши хира тортиб қолиши шубҳасиз.

Мана саккиз йилдирки ўзбек тили тобора ярақлаб, чарақлаб турибди. Шу тилда юзлаб газеталар, журналлар, китоблар чоп этиляпти. Фахр билан, ифтихор билан:

— Бу менинг тилим, ўзбек тилим! — деб айтяпмиз.

Истиқлолимиз шарофати ила яна унинг асрий жилосини топган ўзбек тили — она тилимиз ҳамиша ардоқли бўлсин!

Сен мангу дилимсан, она тилимсан! Сен босган йўлимсан, кўзим нурисан! Сен чексиз ғурурсан, чексиз билимсан, белимнинг мадори, юрак қўримсан!

Ғолиб МИРЗО.

Мусоҳаба

ОИЛА ЧАРОҒБОНИ

Аёл — ҳаётнинг пойдевори, уйнинг устуни, кўнгилнинг зийнати, табиатнинг ноёб неъмати, қолаверса, оиланинг ифтихоридир. Биз қуйида билдирмоққа жазм қилаётган мулоҳазалар хусусида кўп ўйландик. Юқорида айтаётган таърифларимизни биз нечоғлик оқлаяпмиз, аёллар! Бугунги суҳбатдошимиз адабиёт ва шеърият мухлисларига аёл, оила, муҳаббат ва садоқат мавзуига бағишланган шеърлари билан танилган, ҳозирги кунда «Соғлом авлод учун» жамғармаси Шайхонтоҳур тумани бўлими раиси, шоира Нилуфар.

— Нилуфар опа, бугунги суҳбатимизнинг асосий мавзуси оилада аёлнинг ўрни, фарзанд тарбияси, айниқса қизлар тарбияси хусусида. Бир неча фарзандни тарбиялаб вояга етказган она сифатида ўз фикрларингизни билдирсангиз.

— Аёллар ҳақида, айниқса ўзимизнинг ўзбек аёллари ҳақида қанча гапирсак оз. Мен аёлларимизни қуёшга ўхшатаман. Қуёш ўзининг заррин нурлари билан ер юзини ёритса, аёл ўзининг меҳр-муҳаббати билан оила бўстонини чароғон этади. Беш қўл баробар бўлмаганидек, бизнинг аёлларимиз ҳам бир хил эмас. Сўнгги пайтда аёлларимиз уйда, кўчада, давраларда, кенг жамоат ўртасида ўзларини тутишни билмай қолмоқдалар. Ўзбек қизу жувонларига қадим-қадимдан ҳаё, ибо, иффату илтифот, сабру қаноат энг олий, энг зарурий, ҳаттоки мажбурий фазилат бўлган. Афсуски, кейинги пайтларда бу олижаноб хислатлар камайиб бораётган эди. Сабаби, назаримда энг аввало баъзи оналар қизларининг келажагини ўйламай қуйганди. Қизлари яхши кийинса, яхши ўқиса ёки рус тилини пухта билса, уст-боши тоза юрса, унча-мунча уй ишларини билса кифоядек эди. Демак, ўша қиз жуда ақлли, келажаги порлоқ, замонавий қиз саналарди. Замонавийлик — яхши. Лекин оилада қиз тарбиялаётган она, унинг келажаги, турмуш ўртоғи, қайнона-қайнотасига кўрсатиши лозим бўлган хизматлари ҳақида ҳам тарбия берса замонавийликка путур етмаса керак. Шундагина ёш оилаларнинг ажралиши, фарзандларнинг етим қолиши камайган бўларди.

— Ҳозир аёлларимиз савдо-сотиқ билан шуғулланиб, натижада фарзандлар тарбияси оиладаги иккинчи даражадаги масала бўлиб қолмоқда. Агар бу ҳол шундай давом этаверса, келажагимиз бўлган фарзандлар тақдири қандай кечади?

— Мустақилликка эришиб, ўзлигимизга қайтаётган, кимлигимизни англаётган бир пайтда шундай бир гуруҳ қизу жувонлар «назарга» тушиб қолмоқда. Булар бўғча-бўғча тугун-терсак кўтариб, чет элларни «обод» қилаётган, ҳатто катта ёшларга бориб қолган келин-кеватли, уй-жойли аёллар. Билмадим, уларга нима етишмайди? Кўпларининг эгни бут, қорни тўқ, қўша-қўша машина, участка ва ҳоказолари бор.

Тавба қилдим, бундайларни ўзи тўйса ҳам кўзи тўймас одамлар дегинг келади. Энг ачинарлиси, шуларнинг эри хўжайинман, деб юрганларига раҳмим келади. Қани улардаги эркаклик ғурури, шаъни, номуси, ори? Шу тахлитда дунё топиб, аёл шаънини топтаб, ўғил-қиз ўстираётган, варанглатиб тўю-томоша қилаётган аёлларни қандай қилиб иффатли Шарқ аёли, фарзандларининг меҳрибон волидаси деб аташ мумкин. Яна вақти келса, шу оналар болаларидан шикоят ҳам қиладилар. Шунча хизматимни билмайди, қадримга етмайди, дейдилар.

Бу билан мен аёлларимизни ёмон, тарбиясиз демоқчи эмасман. Лекин уларга қарата азиз опажонлар, сингилжонлар, қизларим, тижорат билан шуғулланиш, оғир буюмларни кўтариш сизга ярашмайди, у билан эркаклар шуғуллансинлар. Сизнинг ўрнингиз оилада, унинг тинч-тотувлигини таъминлашда, энг асосийси фарзандларингиз тарбиясида дегим келади.

Ахир қандай қилиб, 10-15 кунлаб сафарда, бегона юртларда юрсангизда, яна ўз фарзандларингиздан меҳр-муҳаббат, қадр қидирасиз. Буни ҳеч ўйлаб кўрдингизми?

— Сўнгги беш-ўн йилда махсус тикилган келинлик либосларини ижарага олиш одат бўлди. Битта кўйлакни нечта қиз кияди...

— Азал-азалдан никоҳ куни қиз ҳам, йигит ҳам оҳорлик кийим кийишган. У хоҳ бўз бўлсин, хоҳ шоҳи бўлсин, янги, шу келин-куёвларга атаб тикилган. Янги турмуш қураётган ёшлар янги либосларида ўзларига Оллоҳдан бор орзу-истакларини тилаб олишган. Ҳозир-чи? Қўлдан-қўлга ўтган, танадан-танага теккан, ер супурган кўйлакка бир кунга фалон пул тўлаб, ижарага олишади. Бошларида фатами, шляпами, нима деб аташни ҳам билмайман. Ўшаларни кийиб никоҳдан ўтишади. Яқинда бир танишим қиз узатди. Келин бўлмиш қиз куёвнинг онаси орзу-ҳавас билан берган янги либос ўрнига, замонавий «греческий» кўйлак кияман, деб туриб олибди. Бу кўйлакларнинг энг арзони 20 минг, энг қиммати 60 минг сўмга берилар экан. Танишим ҳам қизимнинг кўнгли қолмасин деб ижарага шу либослардан бирини 35 минг сўмга гаплашиб олишга мажбур бўлибди.

Ахир бир кунлик ижара кўйлакка тўланадиган пулни бемалол бошқа бир нарса учун сарфлаш мумкин-ку! Қачонгача ўзлигимизни англай олмай, ўзгалар кетидан кўр-кўрона эргашиб юрамиз? Бу қилиқлар бизнинг Шарқ урф-одатларига зид эмасми? Ундан кўра шарқона чиройли тикилган оқ кўйлак, оппоқ рўмолларни ўраб, хил-хил товланиб ҳаё билан, покиза ният билан ўнг оёқни босиб остонага қадам қўйсалар, ҳар турли нохушликлар, уруш-жанжаллар, ажралишлар бўлмасмиди?

— Турмуш қураётган қиз-йигитларнинг тўйдан олдин шифокор кўригидан ўтказилишига қандай қарайсиз?

— Айни кунда шарт деб ўйлайман. Шифокор кўригидан ўтказилаётганда уларнинг маънавий дунёқарашлари ҳам ҳисобга олиниши керак. Чунки, ногирон, чала, жисмонан кемтик болаларнинг кўпайиши ана шу никоҳнинг шошилинч, ўйламай ўтказилиши ва баъзи бир йигитларнинг кўплаб спиртли ичимликлар истеъмол қилишлари, қизларнинг ёши етмай турмуш қуришлари, соғлиғи мустаҳкам эмаслиги, нима бўлса ҳам тез-тез узатиб ола қолай деб оналарнинг шошилишлари сабаб бўляпти.

— Негадир келин тушган уйнинг файзи, тароватли ўзгача бўлади...

— Илгари аёллар ниҳоятда азиз ва ардоқли бўлганлар. Чунки, у фақат ўз вазифасини билган ва уни мукаммал бажарган. Эркаклар бажарадиган ишлардан нарида, яъни ичкарида бўлганлар. Бегоналарга тик қараш, ўзидан катталарга сўз қайтариш, ҳатто овозларини баландроқ чиқариб сўзлашишни ўзларига ор билганлар. Айниқса, ёш, балоғатга етган қизлар, янги келинчакларнинг оилада тутган ўрни, уларнинг ўзларига нисбатан ўта талабчанликлари туфайли шу хонадон тароватли бўлган. Ахир янги тушган келинчак тонг саҳарда туриши, ҳаммаёқни ораста супуриб-сидириши, нон ёпиши, кир ювиши ва қанча ишларни бажариши, эрта тонгдан то кечгача елиб-югуриши керак эди. Дейлик, шундай кунларнинг бирида келинчак ҳомиладор бўлиб қолди. Табиийки, чопиб-чопиб хизмат қилишлари секинлашади, овқатга иштаҳаси бўлмайди. Ранги синиқади. Буни энг аввало овсинлари, қайнонаси сезади. Иложи борича бўлғуси онанинг кўнглини олишга, оғирини енгил қилишга ҳаракат қилишарди. Бўлажак фарзандга атаб қўй-қўзи боқардилар. «Худо хоҳласа, эсон-омон кўзи ёриса, янги меҳмон шарафига ақиқа қиламан, қариндош-уруғга, маҳалла-кўйга ош бераман» деб аста-секин топган-тутганларини йиғиб борардилар. У томонда қизнинг ота-оналари, қуда-андалар ўз тайёргарликларини кўришар, бешик тўйига бор-йўғини асраб турарди. Бироқ, бола учун на бешик асбоб, на кўрпа-кўрпача, на бирор кийимча тикишмас эди. Ҳатто қўлларига игна ушлашдан ҳам чўчишарди. Сабаби, худодан қўрқардилар. Ҳали дунёга келмаган инсонни Оллоҳдан ўзга ҳеч ким билмайди-ку? Қодир худога ёлвориб, икки жонни саломат беришини туну кун илтижо қилардилар. Ҳозир эса...

— Нилуфар опа, суҳбатимиз давомида аёл, унинг оилада тутган ўрни, фарзанд тарбияси ҳақида сўз юритдик. Айтайлик, ота ҳам бақувват, ақлли, она ҳам оқила, соғлом аёл. Бироқ бу болани қандай ўстириш, қанақа тарбия қилиш керак?

— Оламда янги фарзандни дунёга келтириш аёл учун ўлим билан олишув. Наҳотки шундай машаққат билан дунёга келган инсонни севмаслик, ардоқламаслик, келажакнинг умид чечагини асрамаслик мумкин! Олам беғуборлиги, олам муаттарлиги ана ўшандадир. Бинобарин аёл зоти тўла-тўкис соғлом бўлмагунча, оиласи тинч-тотув яшамагунча, ўзига ишонмагунча болалик бўлиш ҳақида ўйлашга ҳаққи йўқ. Ёки турмуш ўртоғининг соғлиғи, оталикни чуқур ҳис қилиб, ҳамма масъулиятни, мажбуриятни бўйнига олмагунча ўзини эҳтиёт қилиши шарт.

Соғлом оилада дунёга келган фарзанд учун сўзсиз она сутию, она алласи, озода йўргаги, бешик лозим бўлади.

Шунинг учун эртамизни ишончли қўлларга топширмоқ масъулиятининг 99 фоизи катталарга тааллуқли. Қўлимиздан келмайдиган иш йўқ. Соғлом авлодни вояга етказиш учун қандай имконият бўлса излайверайлик.

Суҳбатдош Маъмура РЎЗИЕВА.

Ибратнома

ОМОНАТ

Қадим замонда бир мамлакатдан карвон йўлга чиқибди. Карвонбошининг ёнига бир ёш бола келиб:

— Ота, мана шу қўйнинг терисини сотиб, пулига бирор нарса олиб келсангиз, — дебди.

— Болам, битта терига нима ҳам келарди? — дебди карвонбоши.

— Мен шу пулга нима келса ҳам розиман, — дебди бола.

Шундай қилиб, карвон йўлга отланибди. Ўзлари мўлжаллаган жойга етишиб, юкларни тушириб бўлганда, ҳалиги боланинг бериб юборган омонати эсига тушибди. Терига харидор топиб, уни бир тангага сотибди. Бир тангага бирор нарса олиш учун анча айланибди, лекин ҳеч нарса топилмабди. Бир пайт олдидан мушук кўтарган бир бола чиқибди. Карвонбоши:

— Болам, шу мушугингни бир тангага сотасанми? — дебди.

— Сотаман, — дебди бола.

Карвонбоши мушукни олибди-да, савдо ишларини тугатгач, туяларни қаторлатиб йўлга чиқибди. Бир куни карвон қандайдир бир подшоликнинг ерига келиб, тунабди. Эрталаб туриб қараша, мушук сичқонларни карвон ётган ерни айлантириб ўлдириб, уйиб ташлаган экан. Савдогарлар буни кўриб ҳайрон қолишибди. Кейин билишса, бу мамлакатда сичқон жуда кўпайиб кетиб, одамларнинг уйларидаги озиқ-овқатларни еб, ҳатто ухлаб ётган болаларнинг қулоқларини кемиришгача борган экан. Мушукнинг хабари ўша мамлакатнинг подшосига етибди. У мамлакатнинг одамлари мушук нималигини билишмас экан. Подшоҳнинг чопари келиб, карвондагиларга подшодан салом етказиб:

— Подшоҳимиз шу ҳайвонни бизга беришингизни сўраяптилар, ўрнига хоҳлаган нарса олишингиз мумкин экан, — дейишибди.

Шунда карвонбоши:

— Бу ҳайвон мушук деб аталади, уни пайғамбар силаган, у билан савдолашиб бўлмайди. Подшоҳингизга бориб айтинг, берадиган нарсасини ўзи билиб бераверсин, — дебди.

Подшо уларга қирқта нортуя берибди. Карвон Қустантина сафарига отланибди. Кунларнинг бирида уларнинг изига қароқчилар тушибди. Бир ҳафта кечаси ҳам, кундузи ҳам ҳужумга ўтишибди, лекин улар яқинлашганда карвон атрофида ҳимояловчи қўрғон пайдо бўлиб, ундан ўта олмабдилар. Бир куни карвонбошига маслаҳатчи савдогар келиб:

— Ўша битта терига қирқта туяни бермоқчимисиз? — дебди.

— Ҳа, — дебди карвонбоши.

— Ҳеч ким битта терига қирқта туя келади деб ўйламайди, шунинг учун болага битта кийим олиб берайлик-да, қирқта туяни иккаламиз бўлиб олайлик.

Шайтон йўлдан оздириб, карвонбоши маслаҳатчисининг гапига кирибди. Ўша куни тунда қароқчилар уларни талабдилар. Қароқчилар кейин карвонбошининг ёнига келишиб:

— Биз бир ҳафтадан бери сизни тунай олмадик. Энди яқинлашсак, карвоннинг атрофида қўрғон пайдо бўлиб, ундан ўтолмай қайтиб кетардик. Бугун эса сизни бемалол таладик, бунинг сири нимада? — деб сўрабдилар.

Шунда карвонбоши:

— Йўлга чиққанимизда бизга бир сағир бола омонат топширган эди. Шу омонатга шу кеча хиёнат қилмоқчи бўлдик. Билсак, бировнинг омонати эгасига етгунча қўрғон бўлиб турар экан. Кўнглимизда қора ният пайдо бўлиши билан ҳалиги қўрғон йўқолди. Сизлар бизни бемалол таладингиз, — дебди.

Бу воқеани эшитган қароқчилар:

— Омонат бизни ҳам омон қўймайди, — деб барча молларни қайтариб беришибди ва узоқ йўлгача уларни қўриқлаб боришибди. Карвон ўз юртига эсон-омон етиб келибди.

«Омонат омон сақлайди» деган гап шундан қолган экан.

Баҳриддин ТУРҒУНОВ.

Саломатлик

ҚОНДАГИ ОРТИҚЧА ҚАНД

Болани нотўғри овқатлантириш, турли юқумли касалликлардан қолган асоратлар, қаттиқ ҳаяжонланиш, қўрқиш, руҳий ҳолат ва асаб тизимининг бузилиши қандли диабет касаллигини келтириб чиқарувчи асосий омиллардан ҳисобланади. Кўп овқат ейиш натижасида ошқозон ости бези зўриқиб ишлайди ва у ҳолдан тойиб инсулин етишмаслигига олиб келади. Қандли диабет вазни меъёрида бўлган болаларга қараганда семиз болаларда 10-15 марта кўп учрайди.

Хасталаниш жараёни диабет олди даври ва яширин диабетларга бўлинади. Диабет олди даврида болада касалликнинг ҳеч қандай белгилари бўлмайди. Бу даврга туғилганда вазни 4 ярим килограммдан ортиқ бўлган болалар, семиз болалар ҳамда ота-оналари, қариндошлари қандли диабет билан оғриган болалар киритилади. Касалликнинг кейинги ёпиқ даври — яширин диабетдир. Бу даврда ҳам беморни ҳеч нарса безовта қилмайди. Бироқ беморга глюкоза ичириб, махсус текширилганда яширин диабет борлигини аниқлаш мумкин. Агар болаларда йирингли касаллик (фурункулез, карбункул) га мойиллик, тишлари ясама бўлса, уларда диабет яширин турда деб гумон қилиниши мумкин. Яширин диабети бўлган болаларга физиологик парҳез буюрилади.

Касалликнинг очиқ турида болаларда қаттиқ чанқаш, оғиз қуриш, қувватсизлик пайдо бўлади, кечаю кундуз сув ичади ва иштаҳаси йўқолади, бундай болалар жуда озиб кетади, тери ва шиллиқ қаватлар қуриб, йирингли яралар пайдо бўлади. Баъзи болаларнинг териси қуриб қичишади ва қипиқланади.

Диабетнинг оғир асорати ҳам уч даврни босиб ўтади: биринчи ҳамда иккинчи даврларида болада юқорида айтиб ўтилган ҳолатлар юз беради. Учинчи даврда бемор бола эс-ҳушини бутунлай йўқотиб қўяди, нафас олиши янада қийинлашади, юрак фаолияти пасайиб кетади. Шу асоратларнинг олдини олиш учун қандли диабети бўлган болаларни ўз вақтида даволаш ва ҳар ойда текширувдан ўтказилиб шифокор назоратида бўлмоқлари мақсадга мувофиқдир.

Болаларда қандли диабет касаллигини даволаш бутун умри давомида олиб борилади. Даволашнинг ягона йўли — бола танасида модда алмашинувини тўғри изга солишдир. Қондаги қанд миқдорини бир меъёрга келтириб қўйиш ҳам шулар жумласидан. Бунинг учун юқорида таъкидлаганимиздек, энг аввало физиологик парҳез тавсия этилади. Унда боланинг ёшига қараб махсус углеводли маҳсулотлар: ширинликлар, оқ нон, узум, қовун ман этилади, оқсилга бой маҳсулотлар (гўшт, балиқ, тухум, пишлоқ, сузма), сабзавотлар ва турли ҳўл меваларни истеъмол қилишлари мумкин.

Барча болаларни ёшлигидан бошлаб тўғри овқатлантириш, очиқ ҳавода чиниқтириш, спорт билан мунтазам шуғуллантириш, юқумли касалликларни ўз вақтида даволаш қандли диабет касаллигининг олдини олишда муҳим аҳамиятга эга.

Зуҳра ЗУФАРОВА,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Эндокринология илмий-тадқиқот институти клиникасининг бош шифокори.
Машкура АБДУЛЛАЕВА,
институтнинг болалар бўлими мудири.
Лола ШАРАФУТДИНОВА,
Тошкент тиббиёт-педиатрия институти болалар эндокринологияси кафедраси мудири.

Соғлом авлодни вояга етказиш тиббиёт ходимларимизнинг асосий вазифаларидан биридир. Бу борада Тошкент педиатрия илмий-тадқиқот институтида олиб борилаётган ишлар ўз самарасини бераётир.

СУРАТЛАРДА: (чапдан) институтнинг ошқозон-ичак касалликлари бўлими мудири Меҳмон Аҳмедов ва институт клиникасининг бош шифокори Шуҳрат Турсунов. Институт шифокорлари ошқозон-ичак касалликлари бўлимида.

Рашид Галиев олган суратлар.

Малҳамлар

ЛИМОНЎТ

Лимонўт кўп йиллик ўсимлик бўлиб, бўйи 50 сантиметрдан то 1 метргача боради. Ундан лимон ҳиди келиб туриши сабабли шундай ном олган. Пояси тўрт қиррали, шохланган. Барги тухумсимон, ўткир учли, аррасимон қиррали. Лимонўт таркибида эфир мойи, цитрал, гераниол, ошловчи моддалар, органик кислоталар, каротин, С дармондориси бор.

Лимонўт парҳезбоп. Меъда оғриқларида, невралгияда, бош оғриғида фойда қилади. Асабни тинчлантирувчи хосияти бор. Уйқусизликда малҳам бўла олади. Камқонликда ҳам у яхши наф беради. Юрак хасталикларига ажойиб малҳам, ҳансирашни камайтиради, юрак уришини бир маромга келтиради, ундаги оғриқни бартараф этади, қон босимини туширади. Паришонхотирликка даво бўлади.

Милк ва тиш оғриқларида дамламаси қўлланилади. У билан оғиз чайқалади. Бод хасталигида, бўғим оғриқларида, мускуллар шишганда қўлланилади. Хушбўй ванна қилишда йиғма ўтлар таркибига киради. Бундан ташқари бу ўсимлик ел ҳайдовчи омил сифатида ҳам ишлатилади. Асаблар заифлигида, тери хасталигида фойда қилади. Бунда 4 чой қошиқ майдаланган лимонўтни 400 грамм қайноқ сувга солинади ва 1 соат мобайнида дамланади. Сўнгра тайёр бўлган дамламадан ярим стакандан 3 маҳал таомдан илгари ичилади. Шу билан бирга табобатда лимонўтнинг ёғи, спиртда тайёрланган доривор препаратлари ҳам қўлланилади. Буни шифокор маслаҳатига кўра қўллаш даркор.

Мирзамир МИРЗАШАРИПОВ,
доришунос.

Ажойиботлар

КАШАНДАЛАРГА МАЛҲАМ

Сигарет тутатганда, бир томчиси отни ўлдирувчи заҳри қотил — никотиннинг қанчаси ичга ютилишини ўйлаб ташвишланмайсизми?

Япониянинг «Осиро» компаниясини бу нохуш ҳол жуда ташвишлантирарди. Яқинда фирма мутахассислари шундай мўъжизавий малҳам яратишдики, у тамакидаги зарарли моддаларни кескин камайтиради. Асосийси — ўпкага тортилаётган никотин оғусини «В» дармондори (витамин)лари гуруҳига кирувчи никотин кислотасига айлантиради!

Бунинг учун сигарета фильтрини шифобахш гиёҳлар ва минераллар аралашмасидан иборат мазкур кукунга ботириб олинса кифоя. Чекиш чоғида бу кукун ёғсимон суюқликка айланиб, тамакига сингади ва 80 фоиз никотинни соғлиқ учун фойдали бўлган дармондорига айлантириб беради. Тасаввур қилинг — жиндай хумор тутиб, сигарет тутатсангиз, танангизга дармон... Қалай, ёқдими? Кашандалар учун «туннель охирида ёруғлик» кўриняпти чоғи?

Беҳзод ҲАСАНОВ тайёрлади.

Ўзбек адиблари — «Оқшом» учун

МИРМУҲСИН,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Ҳамма газеталарни иззатлаганим ҳолда «Оқшом»га меҳрим айричалигини айтмоғим жоиз. Шаҳримизнинг барча бурчакларида, ҳатто ундан ташқарида ҳам бирдек севиб ўқиладиган ушбу газетада кўплаб қаламкаш дўстларим каби ижод намуналарим мунтазам эълон қилиниб келинади. Айниқса, «Илон ўчи», «Мовароуннаҳр» романларимдан парчалар, ҳикояларим оқшомхонларга манзур бўлганини ҳамиша севиниб эслайман.

Яқинда тугатган янги романим мустақиллигимиз, чинакам озодлик учун олиб борилган асрий кескин курашлар жараёнига, ёш қалблардаги чин муҳаббатга, айни вақтда жондош жумҳуриятимиз келажагига бағишлангандир. Асарда мардлик, инсонийлик улуғланади, тубанлик, манманлик, мансабпарастлик иллатлари қораланади.

Қуйида шу романдан бир парчани азиз оқшомхонларга илиндим. Сизга манзур бўлса бошим осмонга етарди.

ФАЛАКНИНГ ГАРДИШИ

(Романдан парча)

ХАЁЛИДА ЎША ЙИГИТ...

Юрагида сири бўлмаган бирон нозанин дунёда йўқ.

Ўша куни троллейбусда бўлган можарода «зиёли амаки» негадир Бўтакўзнинг диққатини қаттиқ жалб этиб, хаёлидан асло кетмади. Унинг чўтирроқ экани ҳам сезилмади. Ҳеч қачон бундай бўлмаган эди! Эртасига у Гулбаҳорни қўярда-қўймай қўлидаги адрес бўйича бориб «инженер амаки»га ташаккур айтишни лозим топдилар.

«Унинг қилган олижаноблиги олдида индамай кетмоқ асло виждондан эмас», деди ўзига ўзи Бўтакўз. Улар — икки дугона ясаниб кўчага чиқишди. Дорилфунун атрофидаги Ҳувайдо маҳалласи қайдасан, деб йўлга тушишди.

Бекатдан унча узоқ бўлмаган кўркам ҳовлини топишди, икки қаватли ғиштин бино ёнидаги дабдабадор дарвоза ёнида тўхташди.

— Вой бў-ў-ў! — деди Гулбаҳор бир томони ланг очиқ қопқодан ҳовлига боқишаркан, ичкарида мевали дарахтлар, гулларни кўришди, — қип-қизил атиргуллар, девордаги «қирқ оғайни» кўзни қамаштиради-я. Мармар ҳовузи ҳам бор, бу бино эмас, вилла! Шундай гўзал виллалар Қоҳирада, Истамбулда, Оврўпо шаҳарларида кўп деб эшитганман... Нусха ўша ёқдан олинганга ўхшайди.

Тошкентда шундай хусусий уйлар кўпаяётгани яхши. Илгари сен икки юз сўм маош оласан, қандай қилиб бундай бино қурдинг, деган савол бериларди. Бинога қара! У «амаки»ни инженер деган эдинг.. Отаси бадавлат одамга ўхшайди.

— Яхши-да! — деди Бўтакўз, — шаҳримизда шундай чиройли уйлар, ҳовлилар бўлгани бахтимиз. Отаси ё ишбилармон ёки катта мансабдор...

Улар дабдабадор ҳовлини, ганчин пешайвонларни, фаввора-ю уч қаватли «вилла»ни сиртдан кўриб, ёқаларини ушлашди. Ҳовлида пайдо бўлган, фартук тутган жувонни дарвоза ёнига чақириб, ундан сўрашди:

— Мирҳайитовнинг ҳовлиларими? — сўради Бўтакўз.

— Ҳа.

— Мирҳайитов бормилар?

— Йўқлар. Оталарини сўраяпсизми, ўғиллариними?

— Нажот акани...

— У ўғиллари... Хизматдалар.

— Ўша киши керак эдилар.

Хушбичим аёл бир оз очилиб, илтифот қила бошлади. Нажотни қидириб келган қиз унинг кўзига тўтиё бўлиб кўринди. «Вой, бизнинг Нажотни ҳам излаб келадиган қизлар бор экан», деди ичида. У Бўтакўзга тикилди, зора шу қизга ишқи тушган бўлса. Унинг чеҳраси очилиб кетди.

— Ойнониб кетайлар, Нажотда нима гапингиз бор эди? Мен кичик холалари бўламан. Кўчада турмайлик, ичкарига кирайлик.

— Мана шу гуллар ёнида тура қолайлик... — деди уялиб Бўтакўз.

— Мендан яширмай айтақолинг, ойнониб кетай, жуда келишган қизлар экансиз. Бир кўришдаёқ менга ёқиб қолдингиз. Укам Нажот ҳозир келиб қолади.

— Бир оғиз гап айтмоқчи эдик, — деди қизариб Бўтакўз.

— Олижанобликлари учун ташаккур айтмоқчи эдик, — деди Гулбаҳор, — индамай кетишга виждонимиз йўл бермади. Шу сабабли ҳовлингизни қидириб топдик, ташаккуримизни айтиб қўярсиз.

— Нимага ташаккур! Фақат шуми? Йўқ, ойнониб кетайлар, бундай бўлиши мумкин эмас! Нажот дарҳақиқат олижаноб йигит. Ичкарига кирайлик, юринглар, зарур гапим бор!

— Безовта бўлманг.

— Нажот ҳақида гапиргим келяпти. У инженер... Ёш инженерлар орасида битта. Ҳа, битта! Оталари Мирмуслим менинг амакимлар. У киши академик... Эшитган бўлсанглар керак... — У жон-жаҳди билан мақтанарди. Нодон ўзини мақтайди, деган гапни тамоман унутган, нима бўлса ҳам бу гўзал қизлардан бири билан Нажотнинг алоқаси борлигини сезиб, ноқулай бўлса ҳам мақтанарди. Мақтанчоқлик кўп аёлларимизга хослигини сезган Бўтакўз табассум билан тинглаб турарди.

— Эшитганмиз, — деди атайин Гулбаҳор.

— Ана, айтмадимми, барака топ қизим. Ўзбекистонда Мирҳайитовни билмайдиган киши йўқ. Бир томонда академик Қори-Ниёзийю Ғафур Ғулом, бир томонда Муҳиддинову Рашидов, бир томонда Ризамат отаю, Ҳамроқул ота... Ана шундай...

Гулбаҳор ўйланиб қолди, дарҳақиқат катта даргоҳ экан...

— Исмингиз нима, қизим?

— Бўтакўз.

— Вой, мунча чиройлик!

— Дугонамнинг исми — Гулбаҳор.

— Бу ҳам чиройли. Қани юринглар, уялманглар! Бир пиёла чой ичинглар. Эшикдан кетаберасизларми! Нажот ўғлим келиб эшитади, мени уришади... Киринглар!

— Ташаккур! Анча гаплашиб олдик.

— Бўтакўзхон, мана шу Нажот сизга қилча ёқса, уни қўлдан чиқарманг! Оповси, мен дали-ғули, очиқ хотинман. Юрагимда кир йўқ. Бу зўр инсон! Бахти очилмаган экан, мана бўйдоқ юрибди. Аллоҳ шоҳид, Нажот яхши инсон. Ҳаммага бу гапни айтиб бўлмайди. Инсу жинслар йўлига тўғаноқ бўлиб, олдини боғлаб кетганми, хотин олмай, бахти очилмай анчадан буён бўйдоқ юрибди.

(Давоми 4-бетда).

ФАЛАКНИНГ ГАРДИШИ

(Романдан парча)

(Давоми. Боши 3-бетда).

— Вой, буни қара! — деб юборди Гулбаҳор ўзини тутолмай, — Наҳотки шу ёшгача уйланмаганлар!

— Тагида гап бор... — деди хола, — ўзбек хонадонларида ўғил бола туғилса бу ерлик қардошларимиз хурсанд бўлиб кетар экан: — Ур-ре-е-е, бизларга куёв туғилди! Улар сомонсувоқ уйларни оқлаттирадилар, деразаларга оқ парда тутадилар, бўйраю бордонни олиб ташлаб пол ва потолок қиладилар. Ҳадеб қозонга гўшту картошка тиқмай, хамир овқатлар, парамач, чак-чак, белишилар... пиширадилар, паловни ҳам ёмон қилмайдилар, ўзлари ҳам оппоқ момоқаймоқ, болалари ҳам чиройлик бўлади...

— Биз кетдик, хайр, холажон!

— Хайр! Бироз тўхтаганингизларда Нажот келиб қоларди. Э афсус! Лекин сиз бир кўришдаёқ менга ёқиб қодингиз. Қани сизга ўхшаган оппоқина келин тушиб бу ҳовлини обод этса.. Кўп валдираб юборганимга хафа бўлманглар, мен ўзим шунақаман... Укамнинг уйланганини кўрсаму ўлсам майли, — у бир лаҳзада кўзига ёш олиб, енги учи билан артди.

— Қўйинг, ўлманг, — деди Бўтакўз.

— Хотин кўп! — деди томдан тараша тушгандай қилиб Гулбаҳор. Бўтакўз дугонасига ялт этиб қараб, ўз бетамизлигидан қизарди.

— Хотин йўқ, — деди жувон яна сохта йиғламсираб, — топилмаяпти. Ҳамма ҳам Нажотга ёқаётгани йўқ. Бир маротаба оғзи куйиб қолган... Ҳа, шундай. Мана, ўн йилдан буён уйланмайди.

— Уйланиб қоларлар, хафа бўлманг, — деди Бўтакўз.

— Илоҳим айтганингиз келсин! — у юриб кетатуриб юзига фотиҳа тортади.

— Ташаккуримизни айтиб қўясиз-да!

— Албатта.

— Телефон қилсинлар. Мана бу қоғозда телефон номеримиз бор. Бу, дугонам Гулбаҳорнинг квартираси. Тагида менинг қишлоғимнинг номи... Мен эртага кетаяпман.

— Хайр! — деди Гулбаҳор.

— Хайр, опажон — деди Бўтакўз.

Лекин у аёл иккала қизни ҳам қучиб, елкаларига қоқиб, хайрлашди.

Бу дарвозага Нажотни йўқлаб икки сухсурдек қизнинг келишидан юраги ёрилиб кетди.

Нажотнинг уйланмай юришига сабаб бор эди.

Ўз жононлиги, ўз иффати билан Нажот қалбида чуқур из қолдирган Зарина деган қиз ўн беш кунлик ойдек доимо яркираб турардию лекин ойдек жуда узоқ эди. Нариги дунёга кетганларни қайтариб бўлмаганидек, бечора Заринани ҳам яна бир кўрмоқ мумкин бўлмади. Аллоҳдан тилаймиз, бу тоғ малагининг охиратини обод этсин, ўзига шукр қиламиз, инсонга тафаккур ва хотира берди, инсон ўйлайди, ўтмишини эслайди, марҳума онаизор, отаи меҳрибонининг жамолини қайта-қайта кўз олдига келтиради. Ёдлайди, тушлар кўради, боши атрофида уларнинг арвоҳлари ҳозиру нозир эканини сезади. Инсон ўз севикли кишиларини асло унутмайди, улар доимо кўз олдида барқарор.

Нажот баногоҳ ҳаётда Заринага жуда ҳам ўхшаб кетадиган Бўтакўзни учратиб қолди. Тасодифни қарангки, одам одамга шунчалик ўхшашлиги таажжуб! Юзлари, қош-кўзлари, манглайи, қуюқ қора сочи, момақаймоқлиги, қилиқлари ва ҳатто овози Заринанинг овозини худди ўзи эди. Унга кўзи тушган ҳамоно Заринани кўргандек бўлди. У тирилиб келгандай, у мана шу қиз эканини иқрор этишга ундади. Ҳамма нарса ёдига тушди. Самарқанд меҳмонхонасида кечган гуноҳ ҳам ёдига тушди..

... Ўша куни троллейбусда бўлган кўнгилсиз воқеадан сўнг Гулбаҳор билан Бўтакўз «зиёли амаки»нинг диёнатли кимса эканини эслашди.

— Кўзимга танишроқ кўринаяпти, — деди ўйланиб Бўтакўз, — онамни операция қилган жарроҳ эҳтимол шу киши эмасмикан? Чўтир, оқ-сариқдан келган, бўйдор эди. У ҳам ўттиз ёшларга бориб қолган, камгап одам. Икки безорининг таъзирини берди... Бизни ҳимоя қилди. Бу иш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Бунинг устига пичоқ, ойболта билан иш қиладиган қассобларга бас келиб ёқалашмоқ анча хавфли! Ўша Нажот ака ҳақида менда яхши таассурот қолди...

— Дилингда анча гап бор экан... — деди Гулбаҳор, дугонаси гапларига маҳлиё бўлиб, — лекин унинг ёши дарҳақиқат катта!

— Жинни! Мен тегаман деяпманми!? — хахолаб кулди Бўтакўз, — қулоғингга танбур чалаётган эканман-да!

— «Танбур» деганинг нима деганинг?

— Тушунмадинг, демоқчиман.

— Ўзбек сўзлари бой-а? «Танбур»ни нима алоқаси бор? Эшитмаган эканман бу инструментни, — деди Гулбаҳор.

— Ҳа, асбоб...

— Асбоб? Ҳа-ҳа-ҳа-ҳа-а! — Гулбаҳор бирдан қаттиқ кулиб юборди. У кулганида бурнининг усти терларди. — Шу сўзни менга бир чапани айтган эди. Мени масхара қилишдан аввал ўзингни эплаб ол, деганман.

— Гулбаҳор, биз жуда чегарадан чиқиб кетдик. Маҳаллаларда бундай гапларни айтиб бўлмайди!

— Бизда айтиб бўлурмиди! Шаҳарнинг ўртасида турамиз, атрофингиз тўла русзабонлар! Улар сенинг қочиримларингга тушунармиди? Уларда аския йўқ, қочирма гаплар ҳам йўқ. Хотинлари ит етаклаб юриши жуда хунук.

— Э, жинни, — деди Бўтакўз, — сени ўзингда ҳам ҳаё деган нарса кам. Отаси олдида сонини очиб ўтирадиган қизга нима дейсан!

— «Ҳаё» деганинг нима?

— Иффат, ор, номус, назокат, уят...

— Тушунарлик... ўзбек сўзлари жуда бой-а!

— Бу гапларни қўй, бошқа гапга ўтайлик. Сен менга нисбатан ақллироқсан, ўша «инженер йигит» сенга ёққанга ўхшайди?

— Негадир ёши ўтган... ва чўтир...

— Лекин юраги тоза йигитлиги шундоқ кўриниб турибди.

— Биз у маънода борганимиз йўқ, ташаккур айтгани бордик, холос... Агар бормаганимизда виждонимиз қийналарди.

... Улар пойтахт кўчаларида бир дунё, хаёл билан қадам ташлашарди. Фалакнинг гардишини қаранг-ки, гўзал Бўтакўзнинг диққатини бир чўтир йигит тортиб, қизнинг ороми бузилди.

Маъданлар

60 АСРДАН БЕРИ БОЗОРИ ЧАҚҚОН

Одамлар олтинни 6 минг йилдан бери қазиб чиқармоқдалар. Шу вақт ичида олтин безакдан жаҳон пулларига айланиб кетди, яъни давлатларнинг бир-бирлари билан савдо-сотиғида асосий восита бўлиб қолди.

Ўзининг ажойиб физика-кимёвий хоссалари сабабли саноат ва техникада бу «сариқ металл» жуда ҳам кўп ишлатилмоқда. Инсоният шу даврга қадар тахминан 100 минг тоннача олтинни қазиб олган. Асосан олтинни кўплаб қазиб чиқариш XIX асрнинг ўрталарига тўғри келади, чунки бу пайтда Калифорния ва Австралияда янги олтин конлари топилган эди. XX асрга келиб пулнинг олтинга нисбатан қиймати борган сари камайиб кетмоқда, чунки инфляция ошган сари одамлар ўз пулларига қимматбаҳо олтиндан ясалган буюм ва безаклар ёки унинг ўзини сотиб олишга ҳаракат қилишади, бу эса давлат пулининг қадрсизланишига олиб келади. АҚШнинг «Бизнес уик» журналининг ёзишича «Шу йиллари жаҳонда олтинни йиғиш бошланди, яъни одамлар олтин сотиб олмоқдалар, лекин ҳеч ким сарф қилишни истамайди». Англиянинг «Иқтисод» журналининг ёзишича, ҳозир жаҳонда қазиб олинган олтин 35-40 минг тоннани ташкил қилади, бунинг ярми Жанубий Африка Республикасида қазиб олинган. 1988 йил жаҳонда 1373 тонна олтин қазиб чиқарилиб, бундан 709 тоннаси Жанубий Африка Республикаси, 52 тоннаси Канада, 33 тоннаси АҚШ, 20 тоннаси Янги Гвинеяга тўғри келади. Ҳозирда Жанубий Африка Республикасида жаҳондаги олтиннинг 70 фоизи қазиб олинмоқда. Бунинг учун 39 та шахтада 2—4 километр чуқурликда камида 550 минг киши ишлайди.

Кейинги 20 йил ичида олтин қиймати ўртача 12—13 марта ошди. Жаҳонда ҳеч қандай товар, олтиндек талабга эга эмас. Чунки кундан-кунга унга бўлган талаб-эҳтиёж ошиб бормоқда. «Сариқ олтин» учун оғирлик ўлчови троя унцияси (31,1 граммга яқин) ҳисобланади. Ҳозир унинг нархи 400-450 долларни ташкил қилади, заргарлик безаклари буюмлари ҳисобида бу бир неча марта қиммат туради. Олтин фақат унциялар оғирлигида ўлчанмай, балки параллелопипед кўринишидаги оғирлиги 12,5 килограммли қуйма стандарт бўлаклар банкларнинг асосий маблағи ҳисобланади. Швейцария банклари оғирлиги 117 граммлик плитка кўринишидаги олтинни сотади. Буни асосан давлатлар банки сотиб олади. Тахминан бутун олтин заҳираларининг ярми (МДҲдан ташқари) давлат омборларида сақланади. Энг катта олтин заҳираси АҚШда 8,5—9,0 минг тонна, Германияда 3,7—4,0 минг тонна, Францияда 3,2—3,1 минг тонна бўлиб, лекин бу давлатлар ҳудудларида олтин қазиб чиқариш жуда ҳам кам, айримларида йўқ. 3,7 минг тонна олтин АҚШ ҳудудида бўлиб, у халқаро валюта фондига тегишлидир. Жаҳонда энг катта олтин сақланадиган омбор федерал банк заҳираси бўлиб, у Нью-Йоркда жойлашган, яъни Манхэттен оролининг 30 метр чуқурликда жойлашган ертўлаларида, 90 тонналик металл дарвоза ичида 120 та сейфда 995 пробали олтин қуймалари сақланади. Ҳар бир сейфнинг учтадан қулфи бўлиб, калитлари турли банк хизматчиларида сақланади. «Нью-Йорк таймс» газетасининг ёзишича, бу банкда камида 13 минг тонна олтин бор. Ўзининг катта олтин заҳирасига эга бўлган иккинчи омбор Форт-Нокс банки бўлиб (АҚШ, Кентукки штати) унда 4,5 минг тонна, учинчиси Франциянинг миллий банки бўлиб, бу ердаги олтин заҳиралари асосан давлатга генерал де Голл (1958—1969) бошчилик қилган йиллари тўпланган. Бизнинг курраи заминимизда ҳозирда йилига камида 1350 тонна олтин қазиб чиқарилмоқда, бунинг 840 тоннаси заргарликда, 95 тоннаси электрон саноатида компьютерлар ва космик аппаратларни ишлаб чиқаришда, 65 тоннаси тиш тайёрлашга сарф бўлади, қолганлари шахсий коллекционерлар қўлида ҳамда турли олтин тангалар ишлаб чиқаришда ишлатилади. 27 минг тонна бу нодир металл хусусий шахслар қўлида бўлиб, асосан Франция, Ҳиндистон, Италия фуқароларидадир, ҳамда 20—25 минг тонна олтин турли заргарлик безаклари, радио-телеаппаратлар ҳисобида шахсий одамлар қўлидадир. Жаҳонда тиш учун олтинни Швейцария фуқаролари кўп ишлатади. Японияда олтин заҳиралари бўлмаса ҳам йилига камида 50 тонна соф олтинни электроника саноати учун сотиб олиб ишлатадилар. «Қора бозор» ишбилармонлари қўлида жуда ҳам кўп олтин ҳамда ундан қилинган турли заргарлик безаклари ва буюмлари бор. Олтинни контрабанда йўли билан давлатга олиб киришда Ҳиндистон жуда ҳам катта зарар кўрмоқда, яъни ҳар йили у 2 тонна олтин қазиб чиқараётган бўлса, қонунсиз контрабанда йўли билан йилига 80 тоннача олтин Ҳиндистонга олиб келинади. Бундан ташқари Ҳиндистон йилига камида 160 тонна олтинни ички ишлаб чиқариши учун сотиб олади.

Жаҳондаги кўп давлатлар ўз валюта ҳисобларини кўпайтириш учун олтиндан турли тангалар ишлаб чиқариб сотмоқдалар, бу жуда ҳам чаққон товар ҳисобланади. Олтиндан танга ишлаб чиқариш бундан 2700 йил илгари ҳам бор эди. Ўзбекистон ҳудудида кўплаб халқ заргарлари бўлиб, уларнинг олтиндан ишлаб яратган заргарлик безаклари — буюмлари жаҳон бозорларида жуда ҳам қадрланади ва одамларни ўз кўринишлари, қайтарилмасликлари билан ҳайратга солиб лол қолдиради.

Илҳом ШЕРМУҲАМЕДОВ тайёрлади.

Учрашув

Марадона: «ҚИЗЛАРИМНИ БЕХАД СЕВАМАН...»

Машҳур «юлдуз»лар катта спортдан кетгач, вақт ўтган сайин уларнинг беназир маҳоратлари мухлислари тилида афсонавий тус олаверади. Мана бир неча йилдирки, аргентиналик Диего Армандо Марадонани юз минглаб ишқибозлар олқишлаган «юлдузли дамлар» ҳам ортда қолди. Ниҳоят, урҳо-ур, ҳар хил можароларсиз, осойишта кунлар бошланди. «Юлдуз» учун бу умрнинг «куз фасли»ми? Ҳозир унинг дилидан нималар кечяптийкин? Қуйида гап ана шулар хусусида боради.

— Маҳаллий газеталар сизнинг бу йил қишки мавсумда «Бока» клуби таркибида муваффақиятли тўп суришингиз мумкинлиги хусусида ёзишмоқда. Фақатгина сиз тахминан 20 килограммлик ортиқча вазндан қутулишингиз зарур экан...

— Йўқ, унчалик эмас, сал камроқ. Мен бир ҳафтада саккиз килограммга оздим. Ҳаётимда иккинчи марта ана шундай натижага эришдим. 1993 йилнинг августида Чен исмли хитойлик табибнинг кўмаги билан бир ҳафтада 11 килограмм «юк» ташлаган эдим. Ҳозир соғломлаштириш марказларида мустақил шуғулланяпман. Мақсадим — тез орада 15 килограмм ортиқча вазндан халос бўлишдир.

— Диего, спортчи учун семизлик кони зарар. Бу ортиқча вазн қандай пайдо бўлади ўзи?

— Ҳаракатсизликдан. Мен эса жуда ширинтомоқман. Жўжа ва бузоқ гўштидан чўғда тайёрланган кабоб жону дилим. Уни бизда «асадо» дейишади. Ўтган йили Японияда ишлаш учун таклиф қилишганда мен кўп иккиландим. Ахир Японияда «асадо» йўқ-да! Фақатгина гуруч, балиқ, қисқичбақа... Менга тўғри келмайди, бу.

— Қалмиқистон президенти Кирсан Илюмжинов сизни таклиф этган эди. У томонларда «асадо»ни қўй гўштидан қойиллатиб тайёрлашади. Фақат бир «лекини» бор: қора икра жуда кўп-да.

— На илож? Ўрганиб қолдик.

— Яқинда 37 ёшга тўлдингиз. Бу йилги мавсум сиз учун энг охиргиси бўлишини тез-тез тилга оляпсиз. Энди «футбол ҳаёти» сарҳисобини бошласа бўлаверадими? Хўш, Диего Марадона футболни нимадан бошлаган?

— Футбол тўпидан. Болалик чоғимда отам менга тўп совға қилган эди. Сўнгра илк зарбалар ва майдонда ҳаракатланиш қоидаларини ўргатди. О, нимасини айтасиз, мен нақ ҳолдан тойгунча тўп тепардим. Тўп тегдими, тамом очликни ҳам, мактаб, дарсларни ҳам буткул унутардим. Бир куни ўйиндан сўнг чунонам очиққанимдан уйга келиб, отам ётадиган каравотнинг бронза суянчиғини опчиқиб сотдим-да, пулига ширин кулчалар олиб едим. Кечқурун, отам қўлида камар билан мени кутиб олди...

— «Дўстингни кўрсат, кимлигингни айтиб бераман», деган гап бор. Устозингиз Гильермо Коппола гиёванд моддалар билан боғлиқ можароларда айбланиб, яқинда турмада «ўтириб» чиқди...

— Устозим ҳалол одам! У қамалган пайтда мен ҳамма ишларни йиғиштириб, ёрдамга ошиқдим. Туҳматчиларнинг мақсади — таниқли одам ҳақида шов-шув кўтариб, катта пул ишлаш бўлган, деб ўйлайман.

— Ҳамма шундай ўйламайди-да. Кеча бир мухлиснинг хатини ўқидим. Сизни футболдан чалғитиб, гиёвандликка ўргатишда Копполанинг таъсири катта бўлган эмиш.

— Бекор гап! Копполанинг бунга ҳеч қандай дахли йўқ. Очиғини айтсам, гиёванд моддаларни мен 1982 йили, 22 ёшимдаёқ истеъмол қила бошлагандим. Нега дейсизми? Билмасангиз билиб қўйинг. Европада футбол ва гиёвандлик иллати худди қўл олишиб юрган улфатларга ўхшаб ёнма-ён юради. Жуда кўп ўртоқларим ана шу «босқич»ни ўташган. Мен ҳам ғурлик қилиб бунинг мазасини олдим-у худди ўргимчак тўрига тушган пашшадек қутулишим қийин бўлди. Ҳамма айб ўзимда.

— Ўтган йили сизнинг ошкора иқрорингиздан сўнг мамлакат президенти Карлос Менем бошчилигида гиёвандликка қарши катта кураш бошланди. Сиз ўша ошкора иқрорингиз учун катта пул олган эмишсиз. Шу ростми?

— Йўқ, мен бунинг учун бир мири ҳам олганим йўқ. Аксинча, менинг суратим туширилиб, «Бангиликдан ҳоли қуёш» деб ёзилган майкалар ишлаб чиқариш учун ўз чўнтагимдан пул тўлашга тайёр эдим. Мен бировнинг ҳисобидан бир пиёла қаҳва ҳам ичмайман. Ўзим тўлашга ўрганганман. Худога шукр, ҳозирча футболдан яхши даромад қиляпман. Бу пуллар икки қизимга умрбод етади. Янги туғилган қизчамнинг суратини мўмайгина пулга сотиб олмоқчи бўлганларида ҳам кўнмадим.

— Диего, сизнинг «раддия»ларингизга яна бир қўшимча қилмоқчиман: рус режиссёри Элен Климов ўзи ятатаётган фильмда 20 миллион доллар эвазига роль ўйнаш ҳақидаги таклифни рад этгансиз...

— Ҳа, шундай бўлган эди. Аммо бир галги рад жавобимга ҳалиям афсусланаман: Мексикадаги жаҳон чемпионатидан сўнг бир йил ўтгач, бир футболчи ҳақидаги фильмда мени Голливуд гўзали Ким Бэссинжэр билан бирга роль ўйнашга таклиф этишганди. Сценарийга кўра, мен ундан ҳар икки сонияда бўса олишим керак, экан. Хотиним Клаудияни бундай «бемаъни» сценарий жуда ташвишлантирди. Негаки, Ким шу фильм баҳонасида менга бир неча муддат «хотин» бўлиши керак эди. Ҳа, аввалига севикли қиз, кейин эса жаҳондаги энг кучли футболчининг рафиқаси ролини ўйнарди. Бунинг учун менга нақд 10 миллион доллар тўлашни ваъда қилишганди. О, Ким Бэссинжэр эса бу ролга жон деб рози бўлган, гап фақат менинг ихтиёримда қолган эди. Кейин нима бўлди денг? Анчагача мен аниқ қарорга келолмай юрдим. Хуллас, охири Ким Бэссинжэр Марадонасиз қолди-да.

— Сиз ҳам худди Пелега ўхшаб спорт вазири бўлиш ҳақида ўйлаб кўрмадингизми?

— Ўйлаганда қандоқ! Нима, вазир бўлсам ёмонми? Фақатгина вазирлик фаолиятидаги баъзи ишлар менга ёқмайди. Шунинг учун бу ҳақда кейинроқ ўйлаб кўрмоқчиман.

— Афсонавий Диего билан танишиш, ундан дастхат олишни истовчиларнинг саноғи йўқ! Агар сиз мабодо футбол либосингизни ечиб, мухлислар томонга отсангиз борми, ҳақиқий муштлашув бошланиши аниқ. Ўзингиз-чи, кимдан дастхат олишни орзу қиласиз?

— Генерал Перон ва Энцо Феррариларга эътиқодим баланд. Италияда биринчи «Феррари» автомобилини сотиб олганимда у менга машинани шахсан топширмоқчи бўлганди. Лекин баъзи сабабларга кўра учрашувимиз амалга ошмай қолган. Орадан 2 ой ўтгач эса у дунёдан ўтди. Баскетболчи Майкл Жордан ва Мэджик Жонсонларнинг жасорати менга куч бағишлайди.

— Ҳаётингизда бойлик шарофати билан юз берган энг катта қувонч нима?

— «Феррари» автомобилини сотиб олганлигим. Биласизми, бу худди тушда парвоз қилгандек ҳузурбахш дамлар эди. Энг биринчи машинам қора рангли «Таунус» бўлди. Кейин «Мерседес» олиб, анча миндим. Аммо янги «Феррари» бошқа ҳамма машиналарни унутишга мажбур қилди. Мана буни машина деса бўлади! Кейин BMW—850, яна битта «Мерседес» сотиб олдим. Аммо барибир «Феррари» биринчи ва сўнгги муҳаббатим бўлиб қолди. Ҳозир эса «Жип»да юраман. Серҳашам машиналарга қизиқиш анча пасайган.

— Тўғрироғи, муҳаббатингизни фарзандларингизга бахш этгансиз...

— Бунга шубҳа йўқ. Марадона ўз қизалоқларини беҳад севади. Катта футболни тарк этган бўлса-да, фарзандларининг қизиқиши учунгина ҳамон жон-жаҳди билан машқ қилади.

Хориж матбуоти материаллари асосида Бахтиёр ҲАЙДАРОВ тайёрлади.

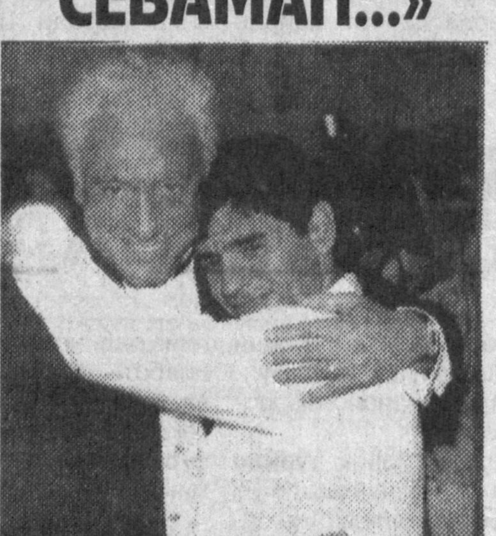

СУРАТДА: Диего Марадона ўзининг устози Гильермо Коппола билан.

Биласизми?

МАРКАЛАР ЧИҚҚУНГА ҚАДАР...

Бундан 360 йил муқаддам инглиз қироли Карл I ўз хазинахонасини бойитиш ниятида кенг халқ оммаси учун хатларни элтиб бериш хизматини жорий этди. Шу тариқа қироллик почтаси дунёга келди. Ўшандан буён ўтган вақт мобайнида бу мамлакатда почта хизматидан фойда орттириш истаги сўнганича йўқ. Ҳозирги кунда мамлакат почта ва телеграф бошқармаси ҳукуматга йилига 60 миллион фунт стерлинг миқдорида даромад келтиради.

Дастлабки марка чиққунга қадар, яъни 1934 йили қироллик молия бошқармаси тубдан янгича тўлов тизимини — ягона «пеннипорто»ни жорий этишга киришди. Бу тизим қоидаларига кўра, Британия оролларининг қайси манзилга етказилишидан қатъи назар, айрим унциягача (бир унция — 31,1 грамм) оғирликдаги хатлар учун бир пенс (фунт-стерлингнинг 240 дан бирига тенг чақа пул) ҳақи белгилаб қўйилди.

Аввалги тартибга кўра, хатларни элтиб беришда уларнинг саҳифаси ва манзилгача бўлган масофа ҳисобга олинар, ҳали конвертлар ўйлаб топилмаган эди. Шу боис хатлар букланиб, шундай тарзда сурғучлаб қўйилардики, почта ходимлари унинг четига қараб, неча саҳифа эканлигини санаб чиқишлари мумкин бўлган.

Янги тартибга ўтишгач, хат ҳақи олдиндан тўлана бошланди. Эртасига етказиб берилгунига қадар уларни йўлдаги почта дафтарларига узундан-узун қилиб қайд этишга ҳожат қолмади. 1890 йили «корапенни» («Қора чақа») маркаси муомалага чиқарилди. У дунёда биринчи почта маркаси ҳисобланади.

1913 йилга қадар инглиз маркаларида асосан қиролнинг ёлланма тасвири акс эттириб келинарди, 60-йиллар бошида у ёки бу воқеа-ҳодисага бағишланган ранг-баранг туркумли маркалар пайдо бўла бошлади. 1694 йилдан эътиборан турли саналар, халқаро аҳамиятга молик маркаларни муомалага чиқаришга ижозат берилди.

Гўзал ХОЛИҚОВА тайёрлади.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ШАҲРИ АҲОЛИСИ ДИҚҚАТИГА!

АЛГОРИТМ-1, Г — 35, ГУЛИСТОН ДАҲАЛАРИ, ЧИЛОНЗОР ДАҲАСИНИНГ 31-МАВЗЕСИ, ЧИЛОНЗОР ДАҲА, 30-МАВЗЕ 1 — 12-УЙЛАРДА ЯШОВЧИ ФУҚАРОЛАР 170-АТСГА ТЕЛЕФОНЛАРНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ УЧУН ТАКЛИФ ҚИЛИНАДИЛАР.

МУРОЖААТ УЧУН МАНЗИЛ: ЧИЛОНЗОР ДАҲА, 30-МАВЗЕ. 87-94-АВТОБУСЛАРНИНГ ОХИРГИ БЕКАТИ.

МАЪЛУМОТЛАР УЧУН ТЕЛЕФОН: 170-21-70

ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ АБОНЕНТИ БЎЛИШ ИМКОНИЯТИНИ ҚЎЛДАН БОЙ БЕРМАНГ.

ТОШКЕНТ ШАҲАР ТЕЛЕФОН ТАРМОҒИ ВА РАДИОЛАШТИРИШ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ.

Тошкент оқшоми

Сизнинг рекламаларингизни, хусусий эълонлар ва хусусий бизнес бўйича эълонларни, шунингдек таъзияларни, таваллуд кунлари, тўйлар, юбилейлар муносабати билан қутловларни, никоҳ эълонлари ва шунга ўхшаш эълонларни ўз саҳифаларида ёритади.

Эълонлар шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни соат 9.00 дан 17.30 гача қабул қилинади.

Маълумотлар учун телефон: 133-28-95. Факс: (3712) 133-29-09. МАНЗИЛИМИЗ: МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ, 2-ҚАВАТ, 204, 208-ХОНАЛАР.

Дилафрўз опамдай раққоса бўлсам... Рустам Шарипов олган сурат.

Турфа олам

КУЁВЛАР СИНОВИ

Африканинг Банга қабиласида қадимий анъана сақланиб келади. Ана шу анъанага кўра келин бўлмиш куёвнинг қанчалик жасоратли ва чидамли эканини синовдан ўтказар экан. Келин ёниб турган машъални бир дақиқа куёвнинг кўкрагига тутади. Агар бақириб юборса ёки қўрқиб орқага тисарилса, у синовдан ўта олмайди, яъни тўй бўлмайди.

МОДА ҚУРБОНЛАРИ

Аёллар чиройли кийиниш учун нималар қилишмайди дейсиз? Мексикадаги баъзи бир ҳудудларда яшовчи мода ишқибозлари ўз сочларини тирик калтакесаклар билан безашар экан. Улар махсус қисқич ёрдамида «кумуш ва олтин» безакларни сочларига маҳкамлаб қўядилар. Филиппинлик аёллар эса сирғанинг янги тури — ичида кичик қисқичбақа сузиб юрган думалоқ митти аквариумни қулоқларига тақиб юришади.

КИМГА ҚАНАҚА?

Уч қизи ва бир ўғли бор хитойликдан «Нечта фарзандингиз бор?» деб сўрасангиз, «Бир ўғил ва уч бахтсизлик» деб жавоб қайтаради. Лекин Панамада яшовчи Пуна қабиласидагилар қиз боланинг туғилишини катта байрамдек кутиб олишади. Чақалоққа олтин узук ва кўплаб чиройли кийим-кечаклар ҳадя қилинади, ёши улғайгач эса узукни қизчанинг бурнига тақиб қўйилади. Бу ерда ўғил боланинг туғилиши бахтсизлик ҳисобланиб, бечора бола бир неча йилгача ҳеч қандай кийимсиз яшайди.

ТАГИ ЗИЛ ҲАЗИЛ

Гонконгдаги кичик бир корхонанинг соҳиби ўз ишини яхши йўлга қўйиб олиш учун банкдан катта миқдорда қарз олди. Дарвоқе, қарз олишдан аввал мажбурият қоғозини тўлдирди ва кассирга берди. У ҳам ўқиб кўриб қўл қўйди ва пулни санаб берди. Бироқ ярим соат ўтгач, кассирнинг капалаги учиб кетди. У не кўз билан кўрсинки, тўлдирилган қоғоз оппоқ ҳолда турарди, сиёҳнинг ранги ўчиб, ёзувдан асар ҳам қолмаган эди.

Бироқ соҳибни топиш ва айбни бўйнига қўйиш учун криминалистлар икки ҳафта тер тўкиб, ёзувни қайтадан тиклашди. Соҳиб эса судда шунчаки ҳазиллашганини баён этди. Лекин бу ҳазил унга қимматга тушди: суд ундан зарарни тўлаттириб олгач, 5 йилга озодликдан маҳрум қилди. Шуни айтсалар керакда, «ҳазилнинг таги зил» деб.

ОШҚОЗОНДАГИ ХАЗИНА

Фарруҳ Муҳаммад Сурленинг ошқозонидаги бир килолик олтинни олиш учун шифохона врачлари олти кун дори-дармонлар ёрдамида машаққат чекишди. У бир ҳафта аввал Бирлашган Араб Амирликларидан Бомбайга кўчиб келган эди.

Самолёт Бомбай аэропортига қўнишга шайланганда азамат 46 та узук ва бошқа тилла буюмларни ютиб юборган экан. Аммо меҳмон ўта сезгир асбоблар назоратидан ўта олмай қолди.

Дилноза ҒИЁСОВА тайёрлади.

Тошкент оқшоми · Toshkent oqshomi

Муассис: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32

Телефонлар: хатлар – 133-29-70; эълонлар: 133-28-95, 132-11-39. факс: (3712) 133-29-09.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Нашр кўрсаткичи 209

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтаси»га 133-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №10. Буюртма Г-0659. Ҳажми — 2 босма табоқ офсет усулида босилади. Қоғоз бичими А-2 «Шарқ» нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Босмага топшириш вақти 11.30. 5.654 нусхада босилди. 1 2 3 4 5 6.